

Zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

“ERTIZKA” ZORTZIKOTEA

nazio-arteko lehen saria oraindik orain irabazi du

Egun auetako egunkariak zabaldu dute berria: Añorga-ko ERTIZKA-k irabazi duela ZORTZIKOTEEN NAZIOARTEKO LEHEN-SARIA. Sariak, BERAUN zuen izena. Besteak beste, ZERUKO ARGIAK ere atsegiñez ikusten du kultura-gertakizun au, eta zor zaion eskerrez, lekua eman nahi lioke bere orrialdeetan. Ortarako, Zortzikoteko batzuegana urbildu gera.

—Adizue, alkarrizketa bat egin-go al genduke ZERUKO ARGIA-RAKO?

—Zeruko Argiako? Bai, oso pozik. Ez da lehen aldiz izango zuen aldizkarian agertzen gerala. Orain baiño lehen ere aipatu izan gaitugu Zeruko Argiak, eta oso ongi gaitiera.

Arrera on ori ikusiz, ezereen eragotzen gabe eta adiskide giro batean asten dugu gure alkarrizketa.

—ERTIZKA, Añorga-ko zortzikote bezela agertzen da. Añorgarrak al zerate guztiok?

—Egia esan, iñoiz ez gera añorgarrak izan guztiok. Asieran, Añorgan lan egiten genuenak bai, baina denok, eta Parroki ontako koruan kantatzen genuenak gaitiera. Gaur ori ere ez. Gehienak bai, añorgarrak gera.

—Jende berritze edo aldatze aundia izan al da ERTIZKAN asieratik onera?

—Aundia ez ziteken izan, zortzikote batean —izenak esaten duen bezela— abeslari gutxi gerala. Sorreran giñanetatik, bi falta dira bakarrik: Antton Altuna (G. B.) ta Luis Mari Ormazabal. Au, azkonduta Parisera joan zai-gulako bizitzera. Oien ordekoak billatzeko ez gera joan urrutira. Andoni Arzallus eta Joxe Luix Portu-Gal dira bi oiek, eta adiskide ditugulako sartu ditugu taldean.

—Adiskide dituzuelako eta boza ona dutelako, jakiña. Zuen zortzikote onek bere kondaira badu. Ez da gaur lehen aldiz agertu. Askotan parte artu du orrelako konkursoetan orain baiño lehen. Gaurko ontan gustora gelditu zerate. Argazkian daukazuen arpegitan ezagun da. Beti konforme gelditu al zerate epaiarekin?

—Beti gustora gelditze ori eziñezkoa da ia-ia, beti aurrea nahi izaten baita. Beraz, behin baiño gehiagotan utzi gaituzte guk nahi ta uste baiño atzerago; baiña batez ere asarre, Bilbaon gelditu giñan, IV Concurso Vasco-Navarro ospatu zenean. Bigarren gelditu giñan an ere, baiña asarre.

—Ez zuen oraintxe esan norbaitek “gusto guztiak ez dira munduan”. Ez munduan eta zuen lanean. Baiña, gutxienez, zuen poltxak zerbait berotuko dituzue eta orrek goxatuko ditu zuen nahigabeak.

—Zeer? Dirua irabazi? Ori ametsa! Ez adiskide, ez. Or ez da dirurik irabazten. Sos batzuk jasotzen ditugu, bai; baiña biaketan eta tarteka egin ohi ditugun afa-ritxotan joaten zaizkigu. Or irabazitakoakin ez dugu iñork gaitza berririk egin.

—Beraz afizionatu utsak zerate?

—Orixe, afizionatu uts-utsak. Ez gera ortatik bizi, gure lanetik bizi gera, eta gelditzen zaizkigun ordu apurretan saiatzen gera kantuan. Badakigu bai, norbaitek esan omen duela gu profesionalak gerala. Gi-zaixoa.

—Ta ezereen diru laguntzarik ez al duzue izan zuen lanerako?

—Ezerenik ez. Kanturako behar genituen trajeak erregalatu zizkigun asiera artan Jose Irastorza

Añorgako «ERTIZKA» zortzikotea 1964ean sortu zan.

Zortzi sarietatant abestu du. Iru aldiz lehenengo saria irabazi du. Irutan bigarrenkoa. Bitan irugarrena.

Baditu diskoak ere. Zortzikotea osatzen dutenak:

Zuzendaria: Iñaki Erauskin, Pedro Maria Mendizabal zuzendari ezkonberriaren orde.

Ahots mehekoak, lehenengoak: Andoni Arzallus eta Jose Irasuegi.

Ahots mehekoak, bigarrenkoak: Ebaristo Ayestaran eta Kasimiro Aizpurua.

Ahots lodikoak, lehenengoak: Patxi Salaberria eta Jose Luis Portu-Gal.

Ahots lodikoak, bigarrenkoak: Manuel Arruti eta Karmelo Urdangarin.

Jaunak. Beste iñolako laguntzarik ez dugu ikusi. Afizio utsez kantatzen dugu. Txikitatik asi giñan kantuan eta orrela segitzen dugu. Jakiña, sariak irabaztearen pozak ere asko laguntzen digu orain.

—Bai, konkursoak irabaztea da zuentzat lanaren saririk onena eta orrek ematen dizuen izena. Izen ori dala-ta, leku askotara dei egiten al zaizue?

—Bai, deitzen zaigu. Batez ere, Donostiako C.A.T. da gehiena dei egiten diguna. Ez noski onenak gerala, gutxiena kobratzen dugulako, noski.

—Eta konkurso, jaialdi, beste-lako zenbait billera eta abarretan kantatzez kanpora, ez al duzue ezer egin?

NON ZER

- «DENBORARIK EZ DUT»
Ugalde 3 garrenean
- MIXIOTAKO APAIZEN EGUNA
Iraola 3 garrenean
- GIZONAZ
Alkorta 3 garrenean
- ERRESUMA ABERATS ETA
POBREETAKO LANGILLERIAK
Ansola 5 garrenean
- BEASAINGO JAIK 9-10-11 garrenetan
- LEGORRETAKO JAIK 12-13 garrenetan

niokete zortzikote bat sortzeko asmotan lebilken talde bati?

—Saiaitzeko. Benetan artzeko lana eta ez dutela damurik izango, gero eta gustoago segiko diotela.

Orra kantu-talde eder au. Oiek dira gure erriei izena ematen dien “langilleak”, Ertizkak Añorgari bezela. Irabazi duten trofeoa ere Añorgako CULTURAL DEPORTIVO-n utzi omen dute, lehen irabazi zituztenak bezelaxe. Gu ez gera iñor esateko, baiña ez litzaike gaizki etorriko omenaldi bat talde jator oni Badakigu norbaiten buruan sortu omen dala burutapen bidezko ori. Betor ordu onean. ZERUKO RGIK pozik artuko du parte.

—Ta gerorako, zer asmo dituzue?

—Zer asmo? Orain arte bezelaxe segitzekoak.

—Ta zer konseju emango ze-

ERRIALDE

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

GANADUA GUTXITZEN

Jakiña denez gizonok kontatu egiten gaituzte, zenbat geran eta non bizi geran jakiteko. Baita ganaduak ere. Nekazaritzako ministerioak orain argitaratu ditu, lehengo irailaren 30ean bildutako zifrak, Espainian zenbat lau-anka-ko dauden esanaz.

Behiak eta behi-kumeak 4.169.000 dira. Aurreko urtean baiño 133.200 buru gutxiago.

Azkeneko 10 urteotan ugarituz zijoazen behiak, baita behar ere, baiña ugaltze ori gelditu egin, eta gainera, behera egin du.

Zergatik? Urte ortan lehorte izugarria izan zalako.

Emen Gipuzkoan ez dut uste, lehorteak inoiz baiño gehiago penatu gintuenik, baiña edozein baserritarrek gogora dezake, esnearen sal-neurria dalata, ze itxillutan ibili ziren garai artan. Ondorena, ikusten denez, zenbait baserritar, behiak kendu eta beste zerbituetan, lanean astea izan da.

Orregatik, nonbait, aurtengo neguan esnearen eskasia ain nabarmena zan.

Ardiak ere gutxitu egin dira: % 2. 11.204.000 ardi-ama daude, aurreko urtean baiño 248.000 gutxiago.

Esaten zuten bai, aurtengo neguan aurrekoan baiño arkume gutxiago zala. Ez da arritzeko ardiak oinbeste eskatu badira. Dandala, onoko onek jan ditunagatik arkumerik gehienak bizirik segiko dute... ta azi ta ugaritu dituzela datorren urterako.

Zerriak, berriz, 7.423.000 ziran joan dan irailaren azkenean, aurreko urtean baiño % 2,6 gutxiago auek ere. Baiña zerramak ume egiteko amak, baziran 76.000 gehiago, au da, % 18,9 ugaritu dira, ta ia milloi-erdi izateraño iritxi.

Kataluñan ugaltu dira erruz, eta Espainia guziko lautatik bat alde artan daude. Begien bixtan dago, zerrikumeak diru egiten dula-ta, lehenik mugitu diranak katalanak izan dirala.

Ez ote da gertatuko laster, zerrikumeak gehiegi ugaritu dirala-ta, berriz ere prezioak zeharo lur jotzea? Ez fiatu.

NEKAZARIEN ASEGUROA

Probatu duenak badaki eta oraindik behartu ez dana galdezka dabil, ea baserritarren aseguroak zertan babesten gaituen, eta zertan ez. Asteko esan dezagun, emen jarriko duguna, bere kontura ari dan baserritarri dagokiola, gure artean morroi batzuk kendu ezker, gainerako nekazariak beren kontura ari bait dira.

Edozein gaitz dala-ta, operazio bat egiteko ospitala, eta an dagoen arteko medizinen aseguroak ordainduko dizkio.

Ez, ordea, operazio ori egin aurretik, medikuei egindako konsultak, analisis eta etxean ar ditzaken botikak. Ezta ere, operatuta etxera etorri ondoren ar ditzaken medizinenak.

Badira, ordea, kasoak, mediku ta botika, aurreko eta atzeko, denak aseguroak pagatzen dituenak eta baserritarri debalde tokatzen zaizkionak.

Lehenengoa, lanean min artzen duenean, "accidente de trabajo" alegia, norbere baserrian lanean ari dala gertatzen bazaita.

Bigarrena, ofiziotik datorkion gaitza arrapatzen duenean: "en-

fermedad profesional". Gaitz auek zeintzuk diren erabakitzea ez dirudi erreze danik, baiña oraindik-orain irakurri dugunez auek behintzat sartzen dira: "carbunco, tetanos, leptospirosis, brucelosis, tularemia, toxoplasmosis, tuberculosis bovina".

Badakigu, sobra ere, seguro au ez dala baserritarrentzat asma ditek onena, baiña pagatzera behartuak gauden ezker, ondo da, ahal dugun guzia aprobetxatzea ere.

ZUHAITZAK

Espainiako estaduko lurretan baso behar luken lautatik iru aldatzeko daude, utsik. Basotarako utzi behar dan lurra gero ta gehiago izango da, zenbait tokitan ez baitu merzei gaurko egunean nekazaritzan aritzetik.

1975 urterako 15 milloi m.³ egur beharko dira industriarako, paperetarako ta abar izango dana sartu ezker. Baiña Espainian ez dago oinbeste egur eta kanpotik ekarri beharko dute.

Badirudi ba, egurrak aurrerantzean diru egingo duela.

Euskal Errian lehen aritza genduen ugari, eta pagoa eta gaztairia. Orain, berriz, piñua, eta gero?

Ez da arritzeko lehen aibeste arizti eta pagadi izatea, gizonak ere ezkurra jaten zuten-eta. Gerrogo, atzo esate baterako, gaztain erreka eta talo eta esnea jenez pasatzen zuten urtearen erdia.

Zenbat lantu ez dugu entzun, Euskal Erriko mendi ederrak, lehen aritz eta pago lerdenez ornituak, piñu berdez estali diralako ta itsusitu diralako. Baiña alferrik da lantu jotzea, nere mendi sailla eder eta "tipiko" edukitzeagatik jaten ematen ez didaten bitartean. Baserritarrek, bizi behar bultzata, bere mendi saillak, otariak, eta zenbait aldi belardi ta soroak ere bai, piñuz aldatu ditu.

Ala ere gaur piñuak ematen du buru-austerik franko. Bateko suak, urrengo izozteak edo gaitzak jo duela ta. Gaur zenbait piñudi ez da ageri berde, pintarreatua baizik tanto zuriekina.

Orain, berriz, igerle berriak ara zer asi diran esaten: etorkizuneko zuhaitza Espainian behintzat, eukalitoa dala. Gero ta gehiago ari omen dira landatzen, baiña zuhaitz orren premia askoz aundiago izango da emendik aurrera, kimika industriak sortuz doazen ainean.

Laster Euskal Erria ere eukalitoz, apaindua edo itsusitua, ikusiko ote dugu? Nork esan?

FERIA

Madrileko "feria del campo" delakoan, ikusmiran dijoanek izango du zer ikusia eta zeri begiratu, bai ganadu eta bai makina.

Prestamenei azken ikutua ematen ari dira antolatzaileak orain-txe, maiatzaren 13an asten baita ekainaren 5ean bukatzeko. Munduaren lau aldetako erriak bialduko dituzte beren ordezkariak, eta 50en bat naziotako gauzak ikus ahal izango ditugu. Erosi nahi izanez gero, janariak baitik-bat, emango dute aukera, 1.000 m.²-ko "supermercado" batean egongo da zer-nahi gauza nork berak artzekotan, ta pagatu jakiña...

Patrika beroarekin joatea bezelakorik ez duzu, adiskide.

Ikasi nahi dutenentzat izango dira itzaldiak. Beste batzuen artean gai auetaz: Nekazari enpresentzat kreditu-iturriak.

Aragitarako behiak
Esnetarako behiak

Arnas-aidearen kutsadura nekazaritzan.

BARTZELONAN ZERRI-AZTAILEEN BATZARRA

Maiatzaren 18 ta 19an, ang al-baiteroak eratuta, zerriak nola azi gai arturik billera bat izango da Barzelonan. Dinamarka, Frantzia, Ipar-Amerika ta Espainiako irakasko emango dituzte itzaldiak.

ERANTZUNA

Madrillen kortesetan Nekazaritzako ministroa dan Allende jaunari galdetuzioten ea esnearen prezioa zergatik igo dan.

Ara zer erantzun zuen:

Baserriarren egitura obetu behar da, Europako beste ganadu zaleekin konpetitu ahal izateko. Baiñan baserriko egitura obetu ahal izateko, beharrezko zan esnearen prezioa igotzea, esnea ateratzen aritzea merzekiko duen tamaiñaraino behiñik behin.

BITXIKERIAK

BEHIENTZAKO DUTXA

Inglateran, esperimentuak egiteko, jetzi aurretik behi guztiak banan-banan dutxatu egiten dituzte behitegi batean. Orrela behia jetzilekura garbi eta eulirik gabe iristen da.

Ez omen du diru asko behar, ganaduak garbitzeko sistima ori muntatzeko. Bai, orratik, garbi-zale izatea.

BABARRUNA EDO INDIBABA

San Juan, Arjentinako probintzi bat da, Txile-ko mugan. Ango erri-ka batean, antziñako indioen tunban, indibaba ale bat arkitu zuten. «Carbano 14» deritzaion sistimaz atera dute, babarrun ale orrek 4.000 urte dituela. Orra ba, tratamentu baten ondoren erein dute eta erne egin da. Landarea dagoneko azi da 10 cm-tik gora.

Zeñek esan urteko azia behar duela ernetze ezker?

IDIAZABAL-GO GAZTARI MONUMENTUA

Idiazabalgo gaztak, artzaiak abe-

rastuko ez baditu ere, erriari sora emango dio behintzat. Aza-os-toan bilduta usai eta zaporerik ederrenez irauten omen du; ta Frantzian, aibeste gazta-klase egiten dan tokian, ez omen da oberrik.

Orain Etxegarate gaiñean monumetu bat altxa behar omen diote. Ondo etorriko da, andik datozen kotxedunak, presak alde batera utzirik, gazta-zati bat jaten geldi ditezten, ta gero, gosarik ez daukatzen ezker, Gipuzkoan zehar astiro ibil ditezten, batak besteari pasa nahian aritzeko bide estuegiak daukagu-ta.

«TOLOSA-KO ARRANTZALEAK»

Ez genduen uste Tolosan arrantzalerik bazanik, ez baita itsas-er-tzeko erria. Baiñan badu ibaia. Ori bai, munduan dan zikiñena. Orain dala illabete batzuk irabazi zuen titulu ori.

Ala ere, Tolosan bada soziedade bat, izen ori daramana, eta 300 bazkide eta gehiago omen ditu. Tolosako arrantzaleok, amorrai-kumeak ekarri ta berak botatzen dituzte ibaira, azten diranean arrapa ahal izateko; baiña ez Tolosako Oriara, inguruetako Araxes, Amez-keta, Bedaio eta olako erreka garbietara baizik.

Soziedade onen eginkizunetako bat ibaia garbi edukitzea omen da, eta iñork erretzen edo zikintzen baditu, salatzea.

Azken aldi ontan, erreken bat, baserritarrek ikulluko pixak erreka- ra bidali dituelako erre omen da, ta ori egiteagatik 25.000 peztako multa bota dezakete.

Kontuz ibili ba, ikulluan parrilla jarria daukauen baserritarrok, depositua betetzen zaizuenen, bestela laster duzue egurra gaiñean. Nork esan non, eta Tolosan izan behar zuenik olako soziedaderik? Gaiñera zeñi eta baserritarrei kontu artzeko. Ta papelerako nagusiak ere sozio ote dira bazkunde ortan? Apika. Jakitekoa litzake.

DORITA MODAR - PHILDAR

Lehen gaiako illeen aukera aundiak
Neurrira egindako jerseyak - Eungintzak

Nagusia, 1 - Behea

Urrutizkiña: 88 10 12

— BEASAIN —

Y AÑEZ

RELOJERIA — JOYERIA

Nagusia, 28

Urrutizkiña: 89 10 49

— BEASAIN —

BAR FRONTON ETA ARAGITEGIA

Jai alaiak guztioi opa dizuegu

Iturrioz, 2

Urrutizkiña: 89 14 62

— BEASAIN —

AMUEBLADORA BERECIARTU

Etixerako mueble egokiak

Nagusia, 27

Urrutizkiña: 89 10 48

— BEASAIN —

MAITE MERTZETEGIA - PHILDAR

Puntuako - Gaiak
MAKINADUNENTZAKO ARTILLAK

S. Ignacio, 1 bis

Urrutizkiña: 89 10 18

— BEASAIN —

E. JAUREGI - JOSKINDEGIA

E. JAUREGI - JOSKINDEGIA

Kale Nagusia, 19

S. Ignacio, 7

Urrut. 89 18 65

J. Aguirre

JOKINDEGIA - SOIÑEKOINTZA

Santa Maria, 5

BEASAIN

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki diteke merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

ANABELO GOZOTEGIA

Naparroako Etorbidea, 2

— BEASAIN —

Zaharrekin zer egin?

Afrikako Paul Zoungana, kardenal beltzaren ateraldiak ematen dit izpide. "Afrikan ez dago ez eskalerik eta ez etxerik gabeko umezurtzik... Beren etxeokokin bizitzen dira eroak eta lepradunak. Taldeak babesten ditu. Ontan ez dugu europarrok duzuen buruausterik".

Aurrerapenaren alde egon behar dugu ezparririk gabe. Baiña ez da berriketako erri aurreratuetan sortu dan zenbait ktramilla. Zaharrei eta elbarriei buruz, esate baterako.

Izotza bera baino otzagoa dan mundu bat egiten ari gera zaharrentzat. Zuhaitzaren gerrian sortu ohi dan ardagiaren antzera otz eta bakar arkitzen direla esan dezakegu zaharrek gaurko gizartean.

Baiña ez dezagun uste izan, mundu au, gaurko zaharrentzat egiten ari geranik. Biharko zaharrentzat ari gera egiten batipat. Gu, geu, gazteok ari gera geurontzat illobia egiten. Gu bait gera biharko zaharrek.

Au ez dut, zaharrei aginpidea kentzen ari geraldako, esaten. Ez dut uste zaharren esku egon behar dutenik erantzunkizun aundiko gorabeherak; ez etxean, ez lantokian, ez errian, ez elizan, eta ez inon. Zaharrek ez dute lanik egin behar, atsedena artu baizik. Zenbait erantzunkizuneko leku ez da gaztetan egindako lanen sari eta ordain. Eta ontan ez da eredurik onena Eliza.

Zaharrek bizitzaren eskarmentua eman behar digute. Lanerako adorea eta poza, ez zailtasuna eta etsipena. Aintzakotzat eta gogoan artzeokoa dira zaharren esanak eta iritzia. Enbor oien adar eta frutu gera. Baiña, ez etxean, ez lantokian, ez errian, ez gizartearen, ez elizaren eta ez munduaren etorkizunak ez du egon behar zaharren esku.

Baiña ori, ez da besterik gabe zaharrek zokoratzea, zamak eta txalmak kentzea baizik. Ori zaharrek maitatzea da.

Zaharrentzat mundu tristea egiten ari gerala esandakoan ez gara zahar-saririk gabe edo sari lotsagarritz baliatzen direnez mintzatzen. Orrenbeste arrantza, nekazari, langille... beren premia estaltzeko aña diru gabe, zahartzarokorik gabe. Ez dago eskubiderik. Orrenbeste zahar gure errietan non bildu eta ibilli ez dakitela. Orrenbeste zahartegi arrote... Ez dago eskubiderik.

Baiña ez gara ortaz mintzatzen. Ori guztia zuzendurik dagoen gizartean pentsatzen dugu.

Zer egin behar dugu zaharrez? Zahartegietan pillatu behar al ditugu? Ez dago gure gaurko etxetan zaharrentzat lekurik.

Zaharrek berriz, bere txokoa, bere errian, bere etxean bizi nahi du. Zeñen tristea dan zahartegian edo etxean bakarrik bizi dan zahararen bizitza! Bere semerik edo alabarik gabe, bere ilobatxorik gabe...

Zer gizarte eratzen ari gera geurontzat?

«DENBORARIK EZ DUT»

Bai irakurle, astirik gabe, lanpeturik eta ezertariko betarik gabe bizi zerala badakit. Sarritan, sarriegitan entzuten den esana bait da: «irakurtzeko liburuak erosiak ditut baina ez dut denborarik». Dirudienek, teknikak eta aurrerapeak denbora libre gehiago utziko zigutela esaten gauden, oso lanpeturik gabiltza.

Nik zuzenean galdera hauxe egingo nuke: Euskal alorrean gure izaera lantzeko betarik gabe bizi gera, baina zergatik? Langitza benetan menperatu gaitualako ala gure egitekoa denboran zehar behar bezala erabiltzen eta programatzen ez dugulako?

Presaka bizi gerala, iritsi ezinik bizi gerala edonork antz eman dizaguke. Haundia bait da gure baitan nabaritzen dugun tensioa.

Baina, bakoitzak bere nortasuna lantzeko, elkargoaren, gizartearen zerbizuan eta onerako bizitzeko betarik ez badugu, arnasa hartzeko betarik ez duenaren biziaren antzekoa izango litzake gurea ere.

Arazo honek, ordea, azterketa sakonagorik eskatzen digu aurrerantzean momentuari dagokion kultura lantzeko egokiera izan dezagun. Sarritan, joan etorrietan, bazkalondoan gelditzen zaigun unetxo horretan, norbaiten zai gauden momentuan, t.a. irakurtzen dugu, erabat eta lasaiki gure izate osoa

eginbide horri lotu gabe. Irakurtzerakoan lan argia, laburra, interesduna, mamiduna, ulerterraza, t.a. eskatuko dugu. Hitzaldi baten entzuleak ere bete lanik ez du onartzen, eskema garbia eskatzen du, laburra, elkarrizketarako jarduna luzeagoa izan dedin.

Giroa aldatzen ari zaigu, eta lan egiteko eran ere aldatu egin behar dugu egungo eta geroaren eskakizunari erantzuneko bazeaio. Honek, gure aldetik azterketa eskatzen du ezparririk gabe.

Bestalde, euskaldun bezala, langile bezala, zapalduak bizi den edonork, denborarik asko eskaini beharko du pertsona gisa bizitzeko zor zaizkigun eskubideen alde lan egiteko eta burrukatzeko. Eta hau ez da kijote kaiku batzuen egitekoa, hau ez da bestek egin behar duten zerbait, guztion egiteko eta zeregina baizik. Zuk eta nik, bakoitzak ahal dugun neurri eta mailan lan egiteko dugun beharra eta erantzukizunaz jabetu gaiten.

Denbora, beraz, sortu egin behar dugu.

Euskera ikasten jo eta ke dabilen gazteak, taldetxoetan kultura bidetik abiatu den horrek, lantegi arazo nagusitan buru belarri sindikalgintzan dabilenak, herri egoeraz kezkatu burruka bidean dabilen horrek ere, denbora sortarazi

GIZONAZ BURUA

Gizonaren gailurrean burua dago; edo gizonaren gailurra da burua.

Gizona buruak zuzentzen duela esan daiteke: belarriak, sudurra, begiak berak ditu. Baiña ahalmen hoiak jabe izanik, beste garrantzi haundiagokoen nagusi da: adimenak, oroimenak eta nahimenak buruan egiten dute beren lana, han barruan erretzen dituzte pentsamentu berriak, gertaera zaharrek gogoratzen eta erabakiak hartzen.

Horregatik esan dezakegu buruak bideratzen duela gizona.

Noizbait entzungo zenduen, gero gizonak ez dirala gu bezelakoak izango. Gorputzak, besoak eta hankak gero eta lan gutxiago egingo dutela eta ahulduz, mehetuz, gutxituz joango dirala; guk izarretan lehengo gazteek baiña indar gutxiago dugula, oiñez gutxiago ibiltzen geraldako; gure ondorengoek kotxe aukera hobeia izango dute eta oiñez idiak eta ardiak bakarrik ibilliko dira. Baiña beste aldetik gizonaren buruak gero eta lan gehiago egin beharko duela eta nahi eta nahi ez haundituz joango dala.

Hortaz, gero gizonak, sapaburuak antzekoak izango ote dira?

Nik ez dut hori sinesten. Beste batzuek bai. Dana dala, txapel lantegietan jakingo genduke, ia orain lehen baiña neurri haundiagokoak egin beharrean arkitzen ote diran.

«Buru-haundi» eta «Burutxu», bi gaitz-izen. Eta «Txoriburu», «Artaburu»... Sarritan gorputz-atalek ezartzen diote ezaugarria gizonari.

Lepo indartsu ugari badabilela gero munduan zehar!

Gizonok kaskarra gogorra dugu. Emakumeek berdin. Ia denok oso gogorra. Oiñez ibiltzen ikasi nahiz hartu ditugun danbatekoak eta mutil koxkorretako trongolloak zerbaiterako balio behar zuten! Zenbat erregela hautsi ote dute irakasleek ikasleen buru gizarajoetan! Eta zenbat makila pitzatu diran burruketan! Makila lodi asko!

Kaskarrak ere apurtu izan dira baiña nolako danbatekoekin!

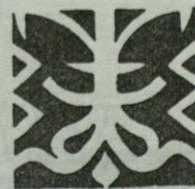
Hala ere ahariak buru gogorra goa dute... hezurrez behintzat.

Buruko golpeak txarrak izan ohi dira. Kaskarra «kaja fuerte» ia apurtu eziña izan arren, barrenean gordeta daramana oso pitxi samurra da. Nahizeta kaja ez ondatu golpeakin, barrungoa mindu daiteke. Eta askotan gertatzen da.

Burua astuna da. Ez adimenak lortzen dituen pentsamentuak astunak diralako edo asko diralako. Ez. Gauza segurua da, ikusia dago teltu batetik erortzen diran ia gehienak buruz behera jeisten dirala: baita kaxkariñak ere. Adimenaren gora-behera ez da hori. Burua aurretik astuna dalako jeisten da.

Hemen ere gizartean bezela ote da ba gauza? Alegia, gorputz gizarajoak bere zuzendari pixutsua gainean eraman behar duela?

ALKORTA

ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

Mikel Ugalde

MIXIOTAKO APAIZEN EGUNA

(Maiatzaren 7 an)

Eskutitz labur bat egin dio Jazinto Argaia gotzaiak kristau-herriari egun hortarako gogo berotu dedin.

Lerro hauek irakurtzen ditugu tartean: «Kristoren Elizak, izatez katolikoa dalako, munduko lur, aberri ta kultura guztietan errotu bear du... Auxe da Eliza mixiolariaren buruausterik aundiena: Mixio-errietan an bertakoakin Eliza osatu; ori da-ta ainbeste urtetan eta tokietan millaka mixiolarik egin duten lan ikaragarria oñarritu ta indartuko dan señalerik eta itxaropiderik ederrena».

Elizak ez du beste biderik garaiz eta lurralde guztietako gizon-emakumeak salbatu nahi baditu: «Garaian garaikoa eta tokian tokikoa izan».

Ez da denbora asko argazki negargarri bat ikusi nuela. Hitz hauek zeuzkan, erderaz, aspian: «Gertakizun atsegiña: hiru mutiko hinduar, aureskua dantzatzeko asmoz, euskal-jantziz».

Hauxe da hain zuzen Elizak inon inoiz egin behar ez duena. Euskaldantzak erakustekotan. Gujerat-erajoa gabe etxean gelditu zitekean. Hori Euskal Herriari dagokio.

Esan al dezakegu gure Eliza euskaldun denik? Sei gotzai daude Euskal Herriko bost gotzaitzietara izendaturik. Seitatik batek bakarrik daki euskeraz. Ez dute oraindik hainbeste aldi eskatu zaien euskalgotzai-elkarterik sortu. Ez da denbora asko parroki bateko liburuak ikusten jardun nintzala. Liburuetako agiri guztiak, zorionez, euskeraz idatzita zeuden, azkenean lau urte hauetakoak behintzat. Zoritxarrez tartean zeuden erderazko hitz bakarrak jotzai jaunarenak ziran. Agiri haiek denak ontzat emeten zituela adierazteko erderaz idatzi behar gotzaiak.

Nola arkitzen dira fraille eta moja-etxeak eta hoiak esku dauden ikastetxe, eritegi eta umezurtzeak? Hona hemen ezaugarri garbia. Ez dauka gaur Euskal Herriak «Heziera Legeak» eskatzen duen apur hori ere betetzeko jenderik: «Bi hizkuntzatan hezi ditezkeala, alegia, haur txikiak». Non daukagu bi hizkuntzatan moldatuko liratekeen irakasleak? Jaengo edo Tolledoko edo Madrilgo edo Barzelonako konbentuetan. Hori da egia. Izenik ez duen egia.

Baiña ez da aski euskeraz jakitea eta mintzatzea euskaldun izateko. Euskal Herriko arazo denak bizi behar ditu. Arazo hoiak zuzentzearen bizi ariskatu behar du.

Eta azkenik gaurko euskaldun izan behar du. Ez da aski hamaiegarren gizaldiko Euskal Herriari erantzutea. Oraingo Euskal Herriari erantzun behar dio.

Eta gure Euskal Herriko Eliza hau erdakeriaz, erromakeriaz eta grekokeriaz ez ezik, zaharkeriaz ere joa dago.

Euskaldundu eta gaurkotu dezagun, beraz, Euskal Herriko Eliza.

IRAOLA

ZENBAT gaRA 72

BERRIAK

● Apirilaren 22an. Eibarren, Ondarroako "Kresala" taldeak Mariñelak izeneko euskal zartzueta eskaini zigun. Han ginen gu ere, entzule gisa, noski; eta nonbait, programan zetorrena baino apurtxoren bat gehiago jakin gurarik, bastidore artean sartu genituen musturrak, norbaitek zertxobait ezarriko zizulakoan. Hurreratu ere hurreratu zitzaigun gizonezko heldu bihar bat:

—Gabon, Z. ARGIArako zertxobait esango ahal zenidake?

—Nor zara ba zu? (urteak eman chi duten nagusitasunarekin).

—... "Amatiño" (lotsati).

—Zuuu... Poztutzen naiz ba ezagutzegatik. Irakurtzen ditut zure lanak. Kritika zorrotzak egiten dituzu, baina... ondo, ondo... zorrotzak baina.

—Nor zaitut ba zu?

—Arkotza, "Atxukale", "La Voz de Guipúzcoa" irratiaren arantzaleentzat saloak egiten dituen.

—Urte askotarako ba, zeu ere. Eta lehengoari jarraituz, "Kresala" zer?

—Ba... Ondarruan betidanik izan da kanta zaletasuna. Ba zen koru bat zortzikote bat, dantza talde bat etab., nor bere aldetik, eta gehienetan parrokien babespean. Elkartuko ginduzkeen zerbait behar genduen eta, horra hor non sortzen den "Kresala" Elkartea.

—Eta "Kresala" antzerki taldea?

—Ba... berdintsu. Kantariak begenituen, antzerki egileak ere herriaren bertan, Agustín Zubikarai lekuko, eta antzezleriak ba... herriarrak, jakina.

—Musika, ordea, azpeitiar batea, oker ez banago...

—Bai, Altunarena. Txomin Agirrerren ehunurteurrena zela eta, sariketa bat eratu zen nork musika jarri Zubikaraien hitzei, eta horra hor non agertu zitzaigun azpeitiar bat Ondarruan.

—"Mariñelak" izeneko ahal da zuek aurkeztu duzun obrarik bakarra?

—Ez, bada gehiago ere. Lehenik "Seaska ondoan", gero "Jaunaren bideetan", "Kresaletan" eta "Zukurrutun". Bosgarren honako hau, "Mariñelak" alegia, 1963 urtean lehendabizi Ondarruan bertan aurkeztu genduen.

—Itxura denez, badago bai Ondarruan kanta zaletasunik eta giro onik?

—Bai, horixe bai; baina guk bakarrik ez genduen ezer egiterik ahal izango d. Imanol Oruamaza-ga izan ez balitz. D. Imanol eta ez beste inor izan da elkartu gaituena, kezkatzen murgilarazi gaituena, behin eta berriz mugiarazi gaituena. Bera ez balitz, ezer guti ginake gaur hemen elkartu gare-nok.

—Eta "Mariñelak" delakoa zer da?

—Barka, deika ari dira, ordua da bai, eta utzi egin behar zaitut. —Baita ni ere, beraz, "Mariñelak" ikusiko badut behintzat.

"Atxukale", Zubikarai, Altuna eta taldeko Galizian jaiozako euskaldun gazte bat agurtu ondoren, bagoaz gu ere, argiak puntuan itzaliko bait dira.

Zartzueta honen gaia, programak berak dioenez, Herri alai, dotore eta bihotz oneko bat: Ondarroa delakoa gertatzen da 1900 urte inguruan. "Martin" agure alarguna eta "Malen" alabatzakoa, elkarrekin bizi dira. "Malen" eta "Batis", elkar maitemindurik, "Martinek" jartzen dizkien oztipoak jasan beharrean aurkitzen

dira, gazte biak aita berekoak direla uste bait du "Martinek". Azkenik, auzia argitzen da, noski, "Moxolo" indianoari esker.

Musikadun antzerki polita benetan ondarrutarrak eskaini zigitena. Maila herrikoil babetan eta Ondarruako saltsa bereziarekin. Gure zorionak Ondarruako seme-alaba gartsuei. Ondarrua asko bagendu, bai ondo...

● Asmo ederrak datozkigu Tolosatik. Euskal Hamabostaldi bat eratze omen da Maiatzaren 6tik. 21era. artean. Denetarik izanen da, erakusketak, jaialdiak, hitzaldiak, eta sariketak.

Gaurkoz, denak aipatu ezinean, aipa dezagun gutienik hilaren 6, 7 eta 8an eratuko den Euskal Liburuaren Azoka. Eta ez nolabaitekoa, euskarazko liburuak soil soil bilduko dituen lehen azoka baizik. Ez dira ez txantxetakoak tolosarren asmoak. Orain zuri eta neri, bioi erantzutea dagokigu, irakurle. Ikusiko ahal dugu ba elkar Tolosan?

● Hilaren 7an., Zaldibian, Gipuzkoako I Eskola-arteko Dantza Lehiaketa delakoaren azken saioa. "Euskal Dantzarien Biltzarra" izeneko elkarteak eraturik eta Iztueta zenaren omenez. Guztira, hamazazpi dantza taldeak parte hartuko dute, Deba, Donostia eta Tolosako saioetan hautatuak. Honako jai egun honi "Dantzari Txiki Eguna" deritza. Ia ba, gu ere Zaldibiarra joaten garen, dantzari izanak bait gara, eta ez dantzari handiak.

AIPAMENAK

● F. L. irakurleak "Amatiñok" zer esangura duen galdetzen digu. Eta ziritu galdetu ere, hots: AMATIÑO izenorde ori nundikakoa dukana, zer esan nahi duan... eta batez ere... N ori... "iretztat bakarrik ote dukan".

Ez da ez gure izenordeaz arduratzen den lehen irakurlea. Bai, ordea, kartaz galdetzen digun lehena. Irakurle asko ikus ahal izan dugu kezkatutik izenorde hau dela eta ez dela, ama hitzarekin zer ikusirik ote duen, etimologia barragarritan zehar murgildurik (kezka-kezkatu / ama-amati / zaldizaldiño / amati-amatiño). Itxura denez, zenbaiten irudimena uste baino askoz ere beroagoa dugu. Hala ere, gure izenordearen esangura, jatorri errazagoko da.

Zorioneko amatiño zaharra

AMATIANO - AMATIÑO. Hona hemen azkar asko esanda nondik datorren. "Amatiño" baserria Bergarako San Juan deritzan hauzoan dago. Baserri horretan jaio zen joan zen mendean gure "aitxita" izanen zena. Eta, F.L. irakurleari erantzunez, Amatiño toki izena dugunez gero, ez ote zaigu zilegi N-az idaztea, Iruñe, Oñati, Añorga eta Urruña bezalatsu?

● Eta Amatiño aipatu dugunez, azalpentxoren bat zor diegu Berrondo eta Lekuona jaunei ere. Aspaldidanik sarri aipatzen gaituzte El Diario Vasco egunkarian. Ez gaituzte, ez, baketan uzten, eta guk (harro esan dezakegu) pozik. "Amatiño" ez balitz ez bait lukete euskarazko orri hori bete ahal izanen. Lehenik Arrinda, gero, Tene Mujika, orain berriz, Berrondo eta Lekuona. "Amatiño" gora eta "Amatiño" behera. Zein merezimendu egin ote dugu ba gutaz

horren beste propaganda egiteko, bertan "eskerrak emateko" ere batarik ematen ez digutela gainera?

Donostiako egunkari hori irakurtzen ez duen irakurlearentzat, aipa dezagun hemen Don Manuelek, Amatiño'rentzat, Berrondo jaunari ematen dion erantzuna, guk behintzat, aurkakoko ere orain eta beti aipatu bait ditugu.

"Ea berak zergatik idazten duan Abadiño ta Otxandio eta bere izen Amatiño ere ola, a organikarik gabe. Izan oiek ere —Azpeitia'k bezela— badute, bada, noski, beren a organika? Abadiano eta Otxandiano eta Amatiño dira, bada, noski".

Lotsa gara jaun bi hauen mailako jakitunei erantzuten. Lotsa ezezik, baita beldur ere, ez ote duten arrazoirik, ze, gu hasiberri zazpiki ausarta batzuk baino ez gara, eta haiek ordea. Hala ere, gure apaltasunean ez ote gaitzek beste iritzi batetakoak izan? Txarrenean ere, zer egiten dugu ba, gu ere pentsatzeko lain bagara...?

Hizkuntza denetan dira, noski, era zaharrek eta berriak. Are gehiago euskara bezela batua ez den hizkuntza batetan, eta zer esanik ez toponimiaz. Hitzak, erak eta izenak aldatuz joan ohi dira, zenbaitetan jatorrizko erengandik arras berezitu arte. Halakoetan bi gauza gerta daitezke:

1.—Hizkuntza hori mintzatzen den Herri osoan zehar, jatorrizko era galtzea, edo-ta itxura aldatzea, hizkuntza mintzatuan behinik behin.

2.—Delako itxura-aldaketa hori zenbait herritan bakarrik gertatzea.

Lehenengo kasuan, ez gara gu nor esateko era berria ala zaharra erabili behar den. Ohitura, hedadura, aintzinasuna, jatorria, kondaira, agiriak eta beste aztertu beharra dugu erabaki baino lehenago eta jatorrizko (?) era zaharra eraberritu aurretik.

Bigarrenean, aldiz, etsi etsiz, jatorrizko era gorde eta iraunarazi duen Herriari eman behar zaio hitza. Eztabaida denean zuzen eta egokiago bait da jator erabiltzen duenari amor ematea, eta ez alderantziz.

Gure iritziz, bada, lehenengo kasuan ditugu Abadiño, Otxandio, Amatiño erak, gaur eguneko euskaldun guztiok, uste zuzenez nahiz okerre, erabiltzen ditugun bezalaxe. Hautaz bat bait gatoz guztiok. Bigarrenean, berriz, Donostia, Getaria, Azpeitia etab., zenbait oraindik geure ama-hizkuntzetan diogun bezala.

Arazo hau, behar bada, berriaketa luzeago eta adibide gehiagoren premian geratzen zaigu. Baina, hala ere, zentzua argi samar gelditzen delakoan gaude. Bestalde, Don Manuelek, Azpeitiak beara duen azken a galtzen duela, aitortzen digu, eta, noski, aski da guretzat.

Dena den, aurrerantzean Abadiano, Otxandiano eta Amatiño idatzi behar badugu, ez gara gu atzean geratuko. Euskaltzaindia honetan ari da, hain zuzen, eta Berrondo eta Lekuona jaunek ondotox dakite jakin, "Amatiñok" berek baino gerra gutiago eta jaramon gehiago egiten diola Euskaltzaindiaren esanari.

● Zorioneko letra bat dela eta ez dela, begira zer irakur ahal izan digun euskaltzain laguntzailer bati:

"Noizik bein, aldizkarietako lan batzuk irakurtzen ditugu, baiña liburuak ezin! Amargarren orrira eldu baiño len aspertzen naiz, eta kito. Baliteke neure ezjakintzaren erruz izatea, baiña olantxe da".

Ez adiskide, ez da zure ezjakintasunaren erruz. Jakintasuna ez datza hizki batetan edo bestetan. Zure irakur ahal ezina, nahi ezina da. Sinesten dizut, beraz, berehala aspertzen zarela, baina sines egidazu ere, aurre-iritziz josia zaudela.

Dena den, zuk esana duzu (ahaztu egin ote zaizu?): Nik ez dot Haraon idaztirik edo aldizkariarik artuko (1970-IX-20). Orain ordea, Noizik bein, aldizkarietako lan batzuk irakurtzen ditugu (1972-IV-22) diozu. Ustekabea ba, aurrerapen txiki bat egina duzu. Poz-

tutzen naiz ni, eta poztu zaitez zu ere, aurrerantzean zer irakurri gehiago izanen bait duzu.

● Beste euskaltzain laguntzailer bat ere oraintxe mintzatu zaigu (hauxe iharduna!). Jaun honen iritziz, Akademiaren lan nagusia iztegia egitea da. Akademiak ez du iztegia egiten. Ba dakit iztegia bario errezagoko dirala beste zizkimizkiak, "atxea" bezela.

Guk ez enekien, egia esan, Euskaltzaindiaren egiteko nagusia iztegia egitea zenik. Ez ditugu Euskaltzaindiaren arauak horren zehatz ezagutzen, eta... behar bada... euskaltzain batek badio...

Dena den, horrela balitz ere, edo-ta horrela bada, ez diogu antzik ere ematen zer dela eta arduratzen den jaun hori Euskaltzaindiak egin lezakeen hiztegi batez, batez ere, Euskaltzaindiak Arantzazun onartu zuen hiztegitxoak berak erabiltzen ez badu. Animo ederrak zureak jauna!

Bestalde, txarrenean ere, euskaltzain ez garenok aldizkarietan gure iritzia azaldu behara... tira! Baina, euskaltzain zaretanok... zertarako dira ba biltzarrik? Nork bere buruari kontuak eskatzen? Euskaltzain zarenaz, zure egitekoa ere bait da jauna, ez besterena bakarrik.

Beraz, zuk ekin zaiozu lanari, etxekoan artean, eta utz zazu kritika Euskaltzaindia kanpotik ikusten dugunorentzat, eta gauza garantzitsuagorik egiten ez dakigunorentzat. Eskerrik asko.

● Lazkaotarrek ez dute, ordea, horrelako konplexorik. Lazkaoko jaiak direla eta, "Euskal Alfabetatze" ikasleak egindako agurra irakurri dugu. Garbi diote ikasleak direla, eta jakina huts guztiak baragarriak lirateke, idazkeraz zein joskeraz. Dena den, sahio, herridunak, haro, haurtengo eta honurats hitzak ez ditugu bila ahal izan inon hiztegitan.

Hala ere, diogun gure ikasle gazteen lasaitasunerako, gramatikazko araudien pean, behar denetan ez ipintzea, behar ez denetan ipintzea bezain oker dela. Hurrengotian hobeto. Ala ez?

● Bizkaitar askok daki oraingoz, "La Gaceta del Norte" egunkarian Athletic Bibao delakoaren araudiak direla eta, sortu den eztabaida lotsagarria. Lotsagarria diogu, ze, gezurra dirudi hain azalezko arazo batez, jendea berotzea eta zenbait egunetan egunkari batetako orri osoak horretaz betetzea.

Itxura denez, Miren Edurne Salsamendi andereñoak, emakumeek ez dutela hitzik ez botorik elkarreko biltzarretan salatu du eta, horra hor eztabaida sortu. Batzuk erabateko berdintasuna behar dela gizakume eta emakumeen artean. Bestek ordea, emakumeek hobe dutea gizakumeen "arazotan" ez sartzea.

Era guztitako iritzi atzerakoiak irakur ahal izan ditugu, baina, behar bada, bati deritzagu bakaren eta lotsagarrien, hots, ez du ba esan Etxebarria Larreta izeneko batek, emakumeek "agindu" nahi dutela, gauzak dagoeneko nahi ez dituen joan dadila pikutara, eta TRADIZIOA DELA HERRI BATETAKO GAUZARIK BALIOTSUENA! Bapo, mutil Hala-koek ez dute ez zensura jasan beharrik gure egunkari xelebreetan.

LIBURUAK

● Ez dago ehizatan "erreklamoa" erabiltzea bezalakorik. Takian potian etorri ohi dira txoriak. Halakoren bat gertatu zaigu guri ere. Duela zenbait aste hiztegi berri batez hitz erdi esan genduen sail beronetan. Hitz erdi —diogu— ze, ez genduen sasoi hartan harako hiztegia eskura ahal izan era. Gerotik, edozein bat berri jaso dugu hiztegi horretaz, baita, jakina, liburu bera ere.

Liburuxka txikia bezain erabilterraza (beste gauza bat lizateke nork erabil lezakeen) deritzagu neurriaren aldetik; zentzu praktikoko batez moldatua, itxurari dago-kionez; batz besta Gipuzkoa zein

Bizkaiko hizkeltietako lehen mailako hiztegi bat da funtsean, bitan berdin diren erak agererraz. Baldin akatsik badu, larrienak hark izan daitezke, hots:

—Egileek ez dakite euskaraz. Irakurleak pentsa beza zer eratako txita sor daitekeen gorringo gabe ko arrautza batetik.

—Egileak guti baino ez dira saiatu batasun bidean. Euskara idatzaren batasunaren ahaleginean ari garelarik, gezurra dirudi baño eta halako erak agertzea 1972 urtean argitaratutako hiztegi batetan.

Honetaz, hiztegi hau hasiberrietzat omen da, eta honela bada, edo-ta nahi badu izan, ez dugu ulertzen hiztegi berean eta toki desberdinetan nola azal daitezkeen idazkera desberdineko hitz berdinak, alegia, be/bee, mats/mats, legun/leun, legor/leor, gallur/gaillur, gain/gaíña/gañeratu, ordain/orañez/orodaña emon, geyago/geiago, sinistu/siñistu, errez/erraz, egi/egia, arnas/arnasa, gaztedi/gazteria/tresneri etab.

—Esan beharrik ez dago oraingoz, egileak ez direla Euskaltzaindiak Arantzazun eskatutako idazkeraz baliatu. Gauza bat lizateke letra baten alde edo aurka egotea, eta bestea, nora ezean, burua galtzea. Esate baterako, Bizkaiko hitz peto petoren bat denean, bizkaitarrek beharko dute esan nola idazten den eta zein zentzu duen. Era berean, Ipar aldeko hitz berezi bat denean, ipartarrei dago-kie erabaki nola idatzi behar dugun. Hau ondotox daki, adibidez, Ixaka Lopez-Mendizabal jaunak hiztegian Hastapen eta beste zenbait H-az idazten dituenen. Baita Aita Onaindiak ere, ahapaldi hitzaz baliatzen denean (J. Martin Hiribarren 1810-1866 Z. ARGIA, 472 garen alea). Aitzitik, Montiano eta Urkijo adiskideak berriz, beren maisuak baino maisuagoak agertu zaizkigu.

—Egileak eta haien hiztegia goratu eta txalotu dutenak, eskola zaharrekoak bide ditugu. Eskola zaharrekoak eta lege zaharrekoak. "Euzkadi"ka eta "Zazpiak-Bat"ka ari izan zirenetarikoak. Bego, baina ez bekigu orain etor BIAK BAT xelebre bat eskaini gurarik. ZENBAT GARA? lau, bat... hiru, bost ZAZPI.

DICCIONARIO IKAS. Jose Antonio de Montiano-Jose Ramon de Urquijo. Academia Montiano. Bilbao 1972.

AMATIÑO

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marcial 19 - Urrut, 4380.
Donostia

ASTEAN BARN

ALEMANIA - BRANDT - BARZEL...

Politika arazoetan asmatzea zailla da. Bestela, Barzel jaunari galdetu besterik ez dago. Irabazle aterako zela ziur zegoen gizona, horratx galtzaille.

Brandt minorian jarriko zutela uste izateko, kristau demokratek bazuten arrazoirik. Joan zen igandean, probintzi batetan izan ziren auteskondeetan aixa irabazi zuten, ain zuzen. Brandt oinarritzen zen elkarte azkenetan zegoela zirudien. Brandten agintaritzak, izan ere, elkarte batetan oinarritzen da, bere alderdia den sozialdemokrata eta liberalen artean osatutako elkarteak, alegia. Elkarte honi, batipat liberal batzuek uko egin diote, Brandten «Ostpolitik» onartu ezin dutelako. Horrela, elkarteak zuen maioria txikitzen ari zen. Joan zen astean bertan, beste liberal batek bere partidutik aldegin zuen. Elkarteak, leize zuloan behar zijoela zirudien.

Egoera horrela ikusirik eta beste liberal paren batek porrot egingo zutela pentsaturik demokratek kristauen buruzagiak auzitara jo zuen eta lortu behar zuen ainbat autarki lortu ez duelako galtzaille atera da. Brandtek beraz agintaritzan jarraituko du. Bere egoera ordea ez da segurua. Kinkan jarraitzen du. Ostegunean, arratsaldean bertan beste botazio batetan Brandtek berak ere zenbait arazotan maiorairek ez zuela ikusi zen.

Egoera honek beraz, aldatu beharra dauka. Brandtek irtenbide askorik ez du. Auteskundeetara jo beharko du. Honelako egoeretan ordea, auteskundeak ez dira beti egokiak izaten. Behin baino gehiagotan, gauzak aldatu beharrean, lehenean gelditzen dira. Baina nork daki? Ikusi egin behar...

ITALIAN AUTESKUNDEAK

Bai, Italian bertan zer gertatuko den ere ikuskizun dago. Auteskundeak datorren astean izango dira. Zeiñek irabaziko duen zailla da asmatzen. Baiña dena den, demokrate kristauak izango dira berriro ere jokoaren ardatza.

Italiak momentu honetan bi arazo gogor ditu: dibortzioarena bate-tik eta ekonomiarena bestetik. Batak eta besteak, denak arazo hauei erantzun beharra daukate.

Dibortzio arazoaz jendea argia dabil. Arrisku aundiko gauza da. Inork ez du ankarik sartu nahi. Oraingo erabakia datorren urterako utzi dute. Datorren urtean izango da, izan ere, referenduna. Binbitartean gauza baretu ditek.

Datorren urtera arte uzterik ez dagoena, ekonomia arazoa dago ordea. Igazko urtea, Italiak aspaldi izan duen urterik txarrena izan da. Aurrengo aldiz da, bigarren gerraz gero industriak aurrera egin beharrean atzeraka egin duela. Lanaren emankortasuna beheraka joan da. Lan gabezia aunditu egin da. Tarteko eta lantegi txiki askok itxi egin behar izan du. Azkenik gauza gora dioa. Bi itzetan esateko, batetik inflazioa dago eta bestetik produktzioaren geldiera.

Egoera aldatzeko beraz erabaki gogorrak artu beharra dago. Erabaki horiek artzeko ordea, gobernuak tinko eutsi behar dio, sendotasun bat izan beharko du. Hori lortzearen auteskundeetara jo dute. Bederatzi dira parte artzen duten partiduenak. Gehiegia dira. Zerbait garbirik ateratzen zailla izango da.

Indartsuena oraingo kristau demokratek partiduak ari da azaltzen. Ez eskubiko eta ez ezkerreko, erdiko partidu bezala baizik, azaltzen da. Fazisten aurka gogor ari da eta berdin komunisten aurka ere. Komunistak, dirudienez, momentutxar batetan arkitzen dira. Beren ekintza eta itzaldietan ez dira oso kementsu azaldu. Zalantza batetan arkitzen direla esango genuke.

Baina kritika gogorrenak sozialisten aurka luzatzen dituzte. Azken aldi honetan horiekin konpondu beharrean aurkitu izan da. Kristau demokratek ez luke lehengo zuloan erori nahi. Bai gisa bat eta bai beste sozialistak nun eta nola kakaztuko egingoan ari da. Kristau demokratek bakarrik, besteekin konponketarik egin gabe, agindu nahi du. Ikusiko da.

FRANTZIA GELDI-UNE BATETAN

Joan zen igandean izan zen referenduna Frantzia. Gertatuokoren berri denok dakigu. Pompidouri ez zaizkio gauzak nahi zituen bezala atera. Bere agintaritzak indartu beharrean ahuldute atera da. Europaren martxa ez da horregatik motelduko. Lehengo galgan jarraituko du. Frantzia zer gertatuko dan esatea zaillagoa da.

Pompidouk oraindik asko dezake. Egoerari beste jite bat emateko denbora badu datorren urte arte. Ezkerreko partiduen egoera izan ere ez da bat ere egokia, ezta gutxiagorik ere. Mitterrandi gauza ondo joan zale. Bere izena, berdin partiduarena, indartzen ari da. Komunistek ezin dute egoeraren aldaketa begi onez ikusi. Partidu Sozialistaren indartzea beretzat kaltegarri da. Nahi duena egiterik ez du izango. Aintzindaritzak galduko du. Morroi izateko gogorik ez du ordea. Alaz ere, agintaritzak lortu nahi badu behintzat, sozialistekin elkartu beste biderik ez du. Nahi duen ala ez batetik eta nola nahi duen bestetik jakitean dago arazoaren kakoa. Hau ere denboraz arkituko dugu. Arazoa ikusi eta zertu besterik ez dut egiten, oraingo. Piskana gauzak lotzen joango gera. Politikazko arazoetan begi golpea beharrezkoa bada ere patxadazko azterketa ez da txarragoa.

J. ELUSTONDO

Erresuma Aberats eta Pobreetako Langilleriak

III.- Emmanuelen gogoetak eta nazio-langille hauzia

Erresuma aberats eta pobreetako langillerien artean elkartasunik ba ahal den ala ez, aurreko bi artikuluetan aztertu dugu. Lan bi horietan, ordea, Arghiri Emmanuel eta Charles Bettelheim-en azterketak agertzea baiño ez dugu guk geure aldetik egin.

Bi pentsakera horiek berriro aztertuz, gogoeta jakingarriak sortu dira, eta ahal dudatan tajurik one-nean agertzera nator.

Kontuan eduki behar da, lehendabizi, autore biek, marxista metodoz aztertu dutela, beren ustetan, munduko langilleria guzien arteko elkartasunaren hauzia.

Kontuan eduki behar da, halaber, "Mundu guziko eta erresuma orotako langillerien elkartasuna" marxismo leninismoaren tesisetatikbat dela, Bettelheim-ek zuzen gogoarazten duen arabera.

Tesis oro —marxismo-leninismoaren pentsakeran— lege orokorra eta absolutoa da. Baiña, eraberean, lege orokor orok badu bere alde edo saihest partikular eta erlatiboa ere.

Oinarritzko lege baten baitara bi eratako errua egin liteke. Dogmatismoan ala errebisionismoan erortzeko errua. Jakiña, erru horiek zertan dauden gorte ofizial batek erabakiak izan dira, edo, zuzenago esanaz, marxismo-leninismoaren ortodoxiak.

Horiek horrela izanik, ez dut iñungo ez inolazko zalantzarik eta kezkarik, A. Emmanuel "errebisionista" dela aitortzeko. Begira zergatik. Pentsatzaille honek dio: "la base objective de la solidarite internationale des travailleurs a disparu", hots, nazioarteko langille-elkartasunak zuen errealtatezko oinarria birrindu da. Ikusi genduen aurreko artikuluan, zertan egoitzen duen Emmanuelen aitortzen larri horren arazoia: erresuma aberatsen langilleriak, alegia, erresuma pobreetako langilleria zapaldu egiten duela. Gertakizun hau, ordea, ez da lege orokorra eta absolutoa; gertakizun hau partikularra eta erlatiboa da. Halere, "erlatibotasun" honekin "absolutoa" den lege orokorra ukatzen du. Beraz, hortanxe bertanxe datza "errebisionismoaren muiña" eta Emmanuel errebisionista dela beldurrik gabe aitortzen dugu. Ez dugu beldurrik, deitura honekin, iraiñik ez bait diogu, ustez behintzat, egiten.

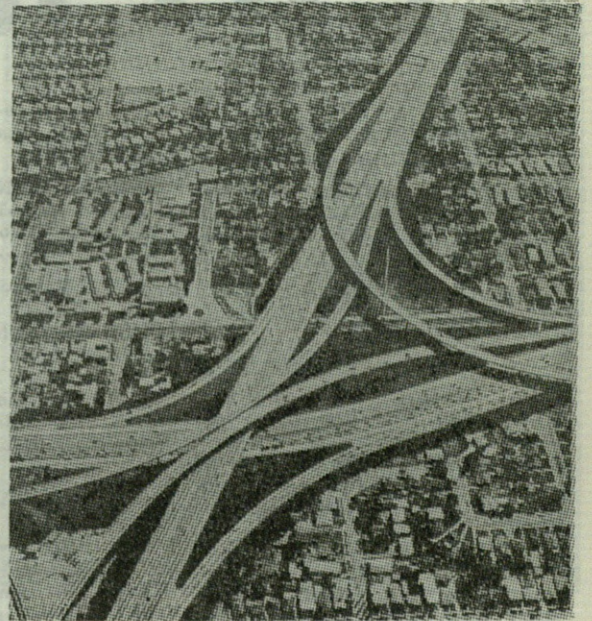
Marx-en jarraitzaileen artean bada, gaurregun, zenbait pentsatzaille handi, bere burua eta pentsakera "ikusberrizale" edo errebisionista berariaz agertu nahi duenik. Marxismo-leninismo ortodoxoak ezarri dituen zenbait tesis ez bait dituzte lege orokor eta absolutotzat onartu nahi. Bide hontatik, hain zuzen, uste dute doazela Marx-en pentsakeraren hildoa zintzoenik.

Ez du, beraz, horrek esan nahi, esaterako A. Emmanuelen (eta beste kidekoak, berdin), iraultza arbuatu duenik. Aitzitik, iraultzaren naturalez bera aldatu egin dela esaten digute ikusberrizaleok. Hemeretzigarren mendean eta hogeigarren mendean, materiazko dialektikarentzat oinarritzko kontradizioa, gizarte mailan, hau da: langilleriaren eta kapital-jabeen arteko etsaigo orokorra, alegia.

Hemeretzigarren mendean, ordea, oinarritzko kontradizio horren borroka, erresuma eta nazioen gainetik agertzen zen borroka zen, nagusiki, baita Marx eta Engels-entzat ere. Horregatik, hain zuzen, marxismoaren bi sortzaille hauengan, ez du nehorik "naziotasunaren nahiz nazio-hauziaren teoriarik aurkituko". Ez bait dago.

Hogeigarren mendean eta, printzipalki, "bigarren hogeigarren mendean, ordea, zer gertatu da munduko kapitalista erresumetan"? "Hazkunderen desberdintasuna" ageri da baita kapitalismoaren eremu barnean bertan ere.

Produzio indarrak arras desberdin hazi dira erresuma batzuetan eta besteetan. Ingalaterra eta Portugal aipatzen nituen, adibidez, aurreko artikuluan.

«Nazioarteko langille elkartasunak zuen errealtatezko oinarria birrindu da», dio Emmanuel-ek.

Desberdintasun honekin batera, alabaia, garrantzi larria duen gertakizuna gertatu da. Hogeigarren mendean —aldi partikular honetan—, "nazioaren printzipioa" nagusitu egin zaio, Mendebalean behintzat, "klasearen printzipioari". Munduko bi gerrateak eta stalinismoa direla medio, argi eta garbi ikusten dugu "nazioaren garaipena" Europan behintzat. Hemen ez dut egingo gertakizun honen azalpena.

Zenbait marxista pentsatzaille zintzoki gogoetatu da hogeigarren mendeko arazo honetaz eta gogoetak zera erakarri du, hots, internazionalismoaren kritika, eta ondorio, estratejiaren eraberritzearen premia.

Emmanuel —beste anitzen ordez bat aipatzeko—, gogoeta eta kritika egin duen horietakoa dela esango nuke. Eta, gorago utzi dugun hariari berriro jarraituz, ondorio honetara iritxi da. Hogeigarren mendean honetan, gizarte kapitalistek kontradizio sakonak ez dezake oinarritu bere borroka internazionalismoaren estratejian barrena. Hain zuzen, langillerien elkartasunaren oinarria estali adagoelako.

Zerk estali du, zerk egotzi du bigarren tornuan? Erresumen arteko hazkunde desberdina, erantzuten digu Emmanuel-ek.

Beraz, kontradizio sozialaren alde eta saihest printzipala, gaurregun, hogeigarren mendean, Herrien artean dagoen diferentzia eta borroka da. Munduaren aurrerapena eta gizartearen eraberrikuntza sakona, bada, iraultza bide berritik erakarri behar dira, ezinbestez.

Orok badaki "langilleriaren alderdien burokratiek" ezin dezaioketela neholaz ere bide berriari atxiki, Estaduaren indarrean finkatzen delako, hain zuzen, burokrazia beraren boterea ere. Hontan, "ikusberrizaleok" bat datozela ez dut dudarik.

G. ANSOLA

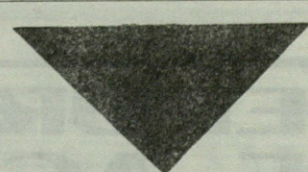
Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; Gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ECHABE

ETXABE'EN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

Lehen Kondaira

LEHEN GIZONAK (II)

HOMO ERECTUS (Pithecanthropus)

Giza-era hau oso aurreratua dugu Abbeville eta Acheul garaian izan ziren, orain dela 400.000 eta 100.000 urte tartean.

ARKIKETAK

— Trinil (Java) 1891.
Buru ezur bat eta iztar ezur bat arkitu ziren. Iztar ezur honek gizonengan ezagutzen den lehenengo gaitzaren berri ematen digu: "Myositis ossificans" gaitza; iztarrean egindako ebaki bat dela bide sortua dirudi.

Buru-ezurra eta iztar hau, fluor metodoaz jakin denez, garai batekoak dira. Buru ezurak giza-era zahar baten antzik bazuen, eta iztar ezurak gaurkoarena; biak garai batekoak direla jakitea garrantzizkoa izan da.

— Sangiran (Trinil ondoan) eta Argelian ere giza-era honen aztarrenik bada.

— Choukoutien (Pekin).
Hemen lan egin zutenetako bat Teilhard de Chardin dugu Amalau buru-ezur arkitu ziren. Javakoen antzik badute. Emakumeen ezurak gizonarenak baino txikiagoak agertzen dira.

— Olduvai (Tanzania). Hemen arkitu zen buru-ezurra. H. erectusen buru-ezurrik ederrena bada.

— Mauer (Alemania) 1908.
Matrail (*) ezur bat arkitu zen. Aundi izanik ere gaurko giza-eraren antzik badu. Fosilik ederrenetakoa dugu.

— Agragoko Marzuloan (Ipar-cataluña) 1971-an, buru ezur bat arkitu zen. Orain dela 200.000 urtekoa. H. erectus batena ote den ez ote den azterketak egiten orain ari dira, Presapiens bat ere izan liteke.

BEREIZITASUNAK (Nolakoak ziren)

— Beren buru utsunea 850 cm.³ eta 1.200 cm.³ tartean dago. Beren buru utsunea azi egin dela argi dago.

— Bekokian aurreratze bat ageri da, nahiz eta oraindik etzana egon.

— Okotzik ez dute oraindik ageri.

— Sua piztu eta zaintzen bazekiten; hori Choukoutiengo surtako auts pilo aundiek ederki agertzen digute.

— Lanabes ugari utzi digute. Ihiztari ziren beraz.

— Beren gogo-izpiritu bizitzaz aztarrenik ez dugu.

HOMO SAPIENS NEANDERTHALENSIS (Neanderthaleko gizona)

Orain dela 100.000 urteren inguruan gabilta. Giza era hau gurgandik oso gertu dago, gure mota berdinekoa da: "sapiens" alegia.

Giza-era hau munduan zehar asko zabaltu zen; bere aztarrenak ugari dira, batez ere Erdi-Sortaldean eta Europan.

ARKIKETA BATZUK Erdi-Sortaldean

Karmel mendian (Israel).
— Skuhl. Amar giza ezurdura edo eskeleto agertu ziren. Beren matrail ezurrek "piorrea" ortz-gaitzaren itxura ageri dute.

— Emakume baten ezurdura agertu zen. Lepo-giharre (*) indartsuak zituala buru-ezurrean ederki igarri zaio.

Skuhl-koak Tabunkoa baino gurearen antzekoagoa dela dirudi. Tabunkoa Neanderthal giza-era Homo sapiens sapiens arteko nahasketa ez ote da? Zenbait aztertzaile iritzi honetakoak da. Gaurko gizona Neanderthal gizonagandik ote dator bada? Ez dakigu.

EUROPAN

— Vertesszöllös (Hungria). Buru-ezur bat, lanabes batzuk eta ezur erre bat.

— Swanscombe (Inglatera).
Buru-ko iru ezur zati; bekoki aldekoa ez zen arkitu eta bekoki aldekoa nolaz eratua zuen ez dakugu jakiterik.

— Steinheim (Alemania).
Buru ezur bat, matrailik gabea. Lanabesik gabea.

— Iberika Peninsulan:
— Bañolas (Cataluña).
— Gibraltar-ko gizona (Andalucía).

— Jativa (Valencia).
— Mondragoe —Lezetxiki— (Gipuzkoa). Ikus 3 irudia.

— Isturitz (Behenabarra).
Lezetxiki: Neanderthal gizonaren besondo (*) bat eta ortz batzuk arkitu ziren.

Isturitz-en: giza-era honen matrail ezur bat arkitu zen.

BEREIZITASUNAK (Nolakoak ziren)

(Ikus 2 irudia)
— Beren buru-utsunea gaurko gi-

IZTEGIA

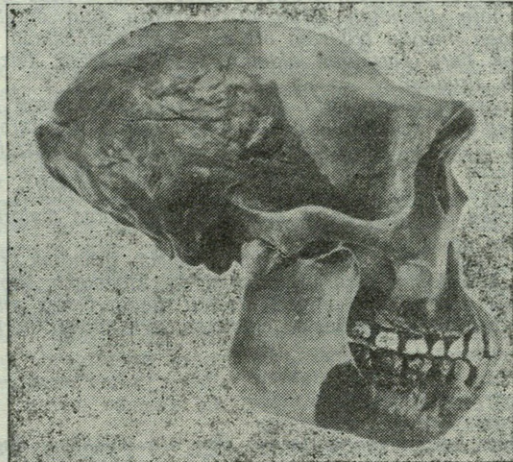
Auster: ceniza
Giharra: músculo
Besondo: húmero
Matrail: mandíbula
Izkilu: arma

JAKIN!

Udako ikastaroak
Alfabetatze kampainak
Euskaltzaindiaren babespean
Zean? Nun? Norentzat?

Deitu:

Bilbao: T. 212745
Donostia: T. 429779

Homo erectus baten buru ezurra. Ikus oraindik bere bekoki etzana, aurpegi irtena eta okotzik eza.

zonena baino aundiagoa zuten, zenbait burutan dakusagunez. Buru-ezurra, ordea, atzera aldera luzatua zuten eta ez aurrera aldera.

— Sudur aundi eta zabala zuten.
— Beren matraila indartsua eta okotzik gabea zen.

— Gorputz tiki eta sendokoak ziren. Ezurretan giharrak (*) uzten dituzten agiriak ikusita indartsu zirela dirudi.

— Beste bizitza batean ustea bazutela badirudi. Esan genduan ez ilobietan agertzen diren gizonak jan, kuttun eta izkillueeta (*) guzti agertzen bait dira.

GIZA-ERA HONEN IZKUTALDIA

Horrelako giza-era duen gizonik ez da orain munduan. Galdera bat hemen oso bidezkoa da: Zer delata galdu ziren?

M.H. Day-k bere liburu batean, gerta zitezkean iru gauza aipatzen ditu.

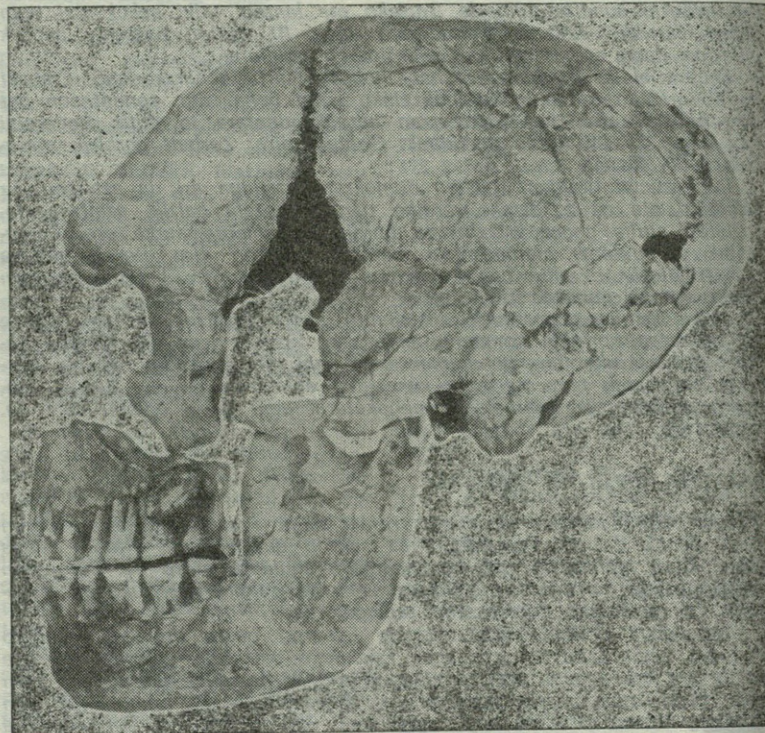
— Berak baino aurreratuago ziren Homo sapiens sapiens-ek (gaurko giza-era) galerazi ote zituzten, edo

— Homo sapiens sapiens-ek artu zuten indarrak bereganatu edo asimilatu ote zituen, edo

— Bilakaera edo eboluzioan aurreratuaz, gaurko gizonen sortzaile ote diren; zera alegia, Homo sapiens neanderthalensis Homo sapiens-tik etorria ote den.

Bainan zer gertatu zen inork ez daki eta gerta zitezkeenatik ditkeenago zein den ere argi ez.

Marzelino Aizpurua
Aranzadi Taldean

Neanderthal gizonen buru ezurra. Bekokia eta okotza sortzen asiak ditu, eta aurpegia zerbait sartu zaio.

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

ESTABLECIMIENTOS
ayestaran
DONOSTIA

FERRETERIA
BURNI - SALGAIK
Urbieta, 25

ELECTRODOMESTICOS
ETXERAKO ELEKTRO-
TRESNAK
Urbieta, 27 - Isabel N. 2

RAILITE
LEGEZKO
ZABALTXAILEA
Aldacone, 4

Urrutizkifak:
44300 ta 426787

LIBURUAK

KRISTAU IRAKURGAIK
GAUR EGUNERAKODionisio Amundarain
Lazkao, 1972 otsailean

Euskal liburu berri bat. Aspaldi honetan ondotoxo ohiturik gauzkatu editorialek. Numeroari bagagoz, hainbeste libururekin poz gaitzke. Gehiago hartuko ez genduenenik ez du horrek esan nahi. Numeroz bakarrik ez, liburuaren mamiak ere harro gaitzke, zeren eta hauxe uste baitugu, inoiz gutxitan bezain liburu onak argitaratzen ari zaizkigula, euskera bide berrietan ari eta fin ari zaigula. Eta hori guztia pozgarri da.

Oraingo hau elizliburu bat da. Ez nolabait. Ez melaxka horietakoa. Ez nolabaitko ustekeriaz eta aztikeriaz beterik etorri ohi direnetakoa. Dotrina sana, dotrina trinkoa, egarbera denari arimaren egarria aseko diotenetakoa. Hiruzpalau orrialdetako irakurgai hauetak. Apaizentzat-at-eta, oso irakurgai egokiak, baina ez horientzat bakarrik, edozein kristauk ere goz irakurriko eta hasnautuko baititu. Liburuak zer dakarren jakiteko, idazleak hitzurrean dakarretetik zerbait irakurtzea dateke onena.

"Liturgiaren berrikundean, Eliza-otoiketarako irakurgaien aukera

jatorrago baten eskabidea dakar II Batikanok (ikus Liturgiaren Konstituzioa, 92 b). Horixe erantzun nahi lioke, batik bat, "Kristau Irakurgaiak gaur egunerako" delako honek.

"Belgikako d'Orval Abatetxeak eginiko bilduma duzu sail hori. Eta 1969 ko apirilaren 24 ko Dekretuz liturgiako "Consilium-ek" Eliza-otoiketarako onartua. Orobat, Hitzaren liturkizunerako, norberaren ispiritu-janaritarako, homiliaren gertutzeko... txit egokia.

"Textu bakoitza aukeratzera, liturgia-garaia, nahiz jaia nahiz gai konkretua eduki izan da kontuan. Textu bakoitzaren zertarakoa, fitxa bakoitzak daraman letra eta numeroak adierazten da.

"Konkretuago izatearren, pasarte bakoitza urteko zein egunetan erabili ere, beste orri batzutan adierazten da; baina, kontseilu eta gidari gisa bakarrik; horrek ez du esanahi..."

Euskera erraza eta garbia dakar. Gisa denez, euskeraren batasuna oso gogoan eduki du idazleak. Egia esan, egiteko horretan, idazlea gailen atera da.

Zorionak beraz Dionisio Amundarain jaunari.

A-B

ARTE

REALISMO BERRI BATERUNTZ ARTEAN?

Azken bolada hontan, garrantzitsu den zerbait ari da gertatzen artealorrean. Eta hori ikusteko aski dugu Barcelonako galerietatik barrena itzuli bat egitea. Denek badakikete, Barcelona betidanik Madril baino tradizio haundiagokoa izan dela arte arazoetan. Arteak beti ukan du hemen Madril XVII menderrate ezagutu ez zen indarra. Ez da, baina, beharrezkoa, horren atzerat jotzea esaten dudana erakusteko. Joan den mendearen azkenaldeaz gero, hots, beste nazioetan impresionismoa suntsituta gero, Barcelona izan da European, arte berriaren mugimendua eraman duen hirietako bat. Askik gurek Nonell, Picasso, Miró eta halako izenak aipatzea, hemen gertatzen ari denaren garrantziaz ohartzeko. Parés, René Métras, Gaspar, Adriá, As, Nova eta halako galeriak izan dira, eta oraindik ere hala dira, garrantzi honen lekuko, etengabe izan ohi diren azalketetan ikus ditekenez. Hietan agertzen baita hemen eta European ernetzen ari dena. Madrilak galeria asko du, baina ez du horrek egiten —ez eta guttiagorik ere— nagusi alderdi guztietan. Eta artearen mugimendua artistek bakarrik ez dezaketela eman egia baldin bada, are egia haundiagoa galeriek bakarrik ere ezin duketela.

Eta, zer gertatzen da bada, Barcelonan? «Triunfo» aldizkarian Moreno Galván kritikak egin zuen galderei, erantzun bat dagokio.

Hauke: errealismo batetarako joera nabarmentzen dela, bai arte eta eskulturan bai etxegintzan ere. Ikusi ohi da oraindik ere arte abstrakto edo irudi-gabekoa (ez ditut hitzok maite, baina hor kalean erabili ohi dira eta), baina errealismo joera haundiz, eta, usu, sozial tankerakoa edota eguneroko izate zehatzekoa, «de alcoba» Ortega ziokenez.

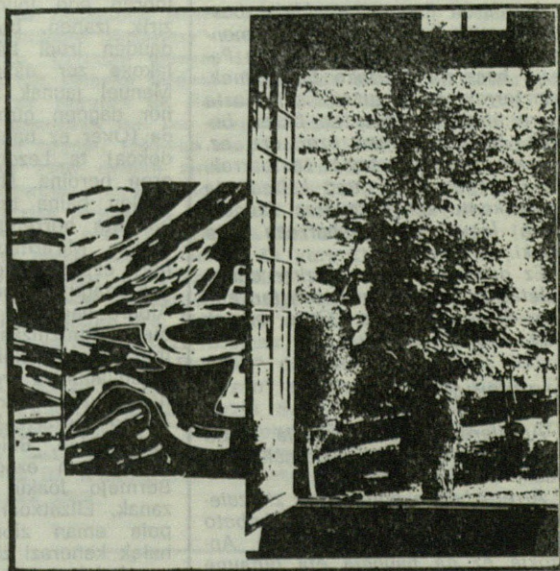
Egin ere, ezin baitzaioke gizonak Naturari ihes egin eta honek, aldiaren behin, bere mugak ezartzen dizkio. Gizonak aztertzen ditu, bai, Naturaren sustraiak, bere analisia azken ondoriotaraino eramanez; baina berriro azalera irten beharra du arnasa berritzeri, Naturaren okerguneak ikusteko eta hauekin bat egitera. Bestalde, gizarte axalko eta pragmatiko bateko gizonak ez ditu, maiz, ulertzen eta aditzen sustrai, sakon dura eta barne-egitura hoiak. Artistak —hala esaten zidan duela zenbait urte Gorka Oteizak, errealismoaz mintzo zelarik— herriko gizonak bat egin behar du, eta hortarako deus hoberik ez errealismoa baino. Baina zein errealismoz ari gara? Errealismo hitza, bi esanetako da, historian zehar anitz esannahi jaso baitu.

Duela urte bete, Zeruko Argia hontan bertan, «Realismo Berria» ez zela aurrekoaren tankerakoa izanen esan nuen. Esanahi honen adierazkia aldatu egin da, zeren eta adierazlea oinarritzen zuen erreallitate aldatu egin baita. Egia esan, binbitartean azken 50 urte honetan gauza asko gertatu da, nahiz eta zenbait ez jakin nahi izan; heurenzako kalte! Irudigabeko mugimenduak, kinetikoak, surrealistak eta expresionismoak lan osatu eta helduak eman dizkigute eta hauen ondorioak ez daitezke bazter. Hauetatik abiatu gabe ere, geureganatu, hartu egin behar ditugu edo, hobeki esan, aldatu.

Hontanxe ari dira, «Equipo Crónica», Sistiaga, Tapia, Verdes, Canogar eta neurri hontako beste anitz artista. Eta hauxe da galeria eta arte-aretoetan maiz ikusten hasi garena. Badirudi, Europa osoan «realismoruntz» joera bizia dugula edonolako agerpen orotan. Hutsigite ez badut —eta ezezkoan nago, zeren igertzea aski erreza baita—, heldu diren urteetan, orotariko errealismoen sortzea ikustekotan gaude. Ez du honek esan nahi beste arte hori, joan berri diren urteetan egin izan den hori, erabat suntsiko denik, zeren eta arte arazoan bederen, ez du denborak deus suntsitzen. Baina, haatik, eman egingo zaio errealismoari berea, eta orain artio bazterturik

Equipo Crónica: Giza-Realismoa.

Sistiaga: Realismo-Benia

baguenen orain jaso egingo dugu berriro. Azti-realismoa, sozial-realismoa nahiz kritik-realismoa. Dena den, realismoa bere indar guzian. Duela zenbait urte esan zuen Dalik, Meissenore-ren pinturakerara itzuliko ginela. Igerpen honek balio duela, uste dut. Ez gara pintura ber berera itzuliren, ez baitira berdinak izanen ez adierazkia ez adierazlea; baina, berri ere, Oteizak dion aldakutza-legea betetzen du erreallitateak. Gure artista euskaldunek galduko ote dute trena, ala martxan hartuko?

Edorta Kortadi

DISKO BERRIAK

Diskoa: ZUBEROA n.º 1 HG-29 L

Marka: EDIGSA/HG

Bilduma: HERRIKOI MUSIKA SORTA

Abeslari: Zuberoako Herria

Grabaketaren arduradun: Iñaki Beobide

Orhi mendiaren oinetan dagoen Zuberoako herririka da Ligi. Neguko gaua taberna bakartian. Artzainak, laborariak, Oihan-zainak eta alkatea afaltzen. Grabaketa tresnak mahai gainean. Afal ondoaren emaitza, disko hau. Musika irakasle eta zuzendaririk gabe. Landu gabe.

HERRIKOI-MUSIKA SORTA

5

LIZARRAKO DULTZAINEROAK

Herria bere gisa kantari. FOLKLO-REA.

Pierre Bordagare ETCHAUN, bere txokoiari itsatsia, Zuberoa go-galtzen, olerkiz, txirulaz, abestiz, Pastoralak, euskalantzerki zaharrez, herri-minez «Agur Zuberoa» idatiz. Aurrena heltzen da, azkena joan. Une hortan magnetofoiak hartzen duenaren erantzunkizun da.

Zuberoa Euskal Herriko lurrik bazterrena. Urteetan ahaztua. Euskal kulturaren gordailu.

Diskoa: Lizarrako DULTZAINEROAK HG-30 L

Marka: EDIGSA/HG

Bilduma: HERRIKOI MUSIKA SORTA

Abeslari: EUGENIO LIZARRAGA

ETA SEMEAK

Grabaketaren arduradun: Iñaki Beobide

Herri asko da Euskal Herrian urteroko festak iristean, dultzaineroak behar beharrezko izaten dituen. Dultzainarik gabe tristek dira egun sentiak.

Lizarra, aspaldidanik da dultzainarien sorteria. Hor dauka dultzainak bere habia, Lazarraga-nean mendez mende. Aitak, maixu paregabeak, eta bi seme osatzen duten taldeak nekez duke berdiñik.

HERRIKOI MUSIKA SORTA aurrera doa gure folklore zaharra jasotze lanean, alik ondoen jaso eta pertsonarik aukerakoenen eskutik. Dultzainaren txanda zan gaur eta Nafarroako folklorea. Lizarra da bihotz.

Errauspean zeuden partitura zaharrak gaurkoturik datozkigu.

ERAMAN - EKARRI'rako
AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421369 - 427726

Iparregi, 8 - DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

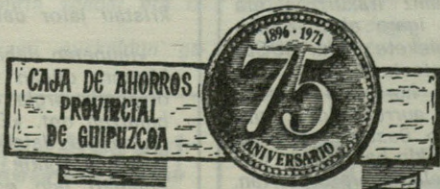
Landolakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiñak:

Landolakoa 67 17 84

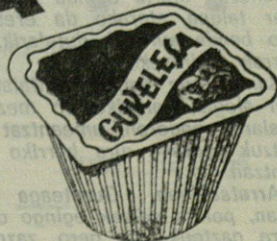
ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte betetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

EUSKAL GIROA LEHEN ETA GAUR

HERRIGIROA LEHEN

Ekira gisa ikuskatuz, eta aurre-
rago aztertuz, begira eta pareta di-
tzagun, duela 10-15-ean bat urteko
Beasain eta egun bizi dugun hau.

Euskalerriko edozein hiritan sar
gaitezen —eta Herri mina barnean
itsatsirik daraman guztiak bereha-
la ulertuko dit— gaingiroki nahiz
axalez haren giroa: jende, kale,
denda, eta abar gure oharkabean
geratu ez ezik, bere euskaltasuna
norainokoa den, ezagutu nahi du-
gu. Horretarako, belarriak zorrotz
begiak ernai, han bezala hemen,
nola edo hala, gure euskal espiri-
tuak bere kideko ezaugarriak nahi
ditu aurkitu.

Egia esateko, Herri kontzientzia
sendotzen ari zaigun mailan, eus-
kalidunago izateko sena ere, hor
dugu gure errailetan. Ez dugu hil
edo biziko ezbailetan egon nahi;
Aurrera begira dago gure izan-na-
hia, eta ametsetan ez gabiltzala
konturatzearen, noiz —behinka,
atzeratuta, lehenari begiratu, gaurko-
aren parean jartzen dugun. Honela
urte batzuen buruan gertatu den
aldaketaz ohartzen gara.

Hau da, hain zuzen, egin nahi
dudana: gure haurtzaroko Beasain
eta gaurkoa parean jarri eta eus-
kal ikuspegiz aztertu.

INDUSTRIAREN EKARRIA

Beasain-go kondaira zertxobait
ikertzea nahiko, antzinatasun han-
diko industri-herria dugula jabetze-
ko. Honek eraginda, hasieran be-
deren, euskalduna baino gehiago
atzeritarrak dugu etorkina. Beraz,
bertan finkatu zirenean —arte-
an Beasain kaskarra zela kontu eman—
ez zuten izugarritzko euskaltzale-
sunik bilatu sobra ere. Dena den,
aspalditxoan erdaldun kutsuturik
ezagutu dugu Beasaingo kaleartea
behintzat.

HIRI ERDILDUNA?

Gogoan dut, gure txiitan oso er-
dalduntzat jotzen zela Beasain, gai-
nera ni inguruo herrixa euskaldun
batetan jaio eta bizi nintzelarik,
honera nentorren gutxitan, zeharo
besterendurik aurkitzean, berebizi-
ko lilura sortzen zidaten, hemengo
mutikoen jolas arrotz eta berritsu-
keriak. Haien izakera eta bizikera
arras beste mundu batetakoak ze-
ritzaidan. Gure aldean ausarta eta
harroko ziren haiek. Beraien dei-
turaz gu «PELLO» batzuek ginen,
Honela bada, ni bezala beste mu-
tiko askok ere, bere euskaldun-
bazen ere, baztertuta behintzat
izaera eta mintzaira ukatzeraio ez
iritsi ginen. Gaur normala ez dena
gertatzen zen orduan. Ez genuen
gure izana ezertarako baliatzen
«Aurrerapenaren» izena eta izana,
erdera zen, Gu ginen arrotzak, la-
rrekoak, basa-pistiak, ez-jakinak...
Holakoak ziren beraz, Beasain eta
honen kideko hiriak herri txikiko
mutiko baten burutazioan.

Baino egiazki, honela ote zen?
Aia, beharbada geure burukiko
errukiak ikusterazten zigun honela?
Hain arrotz, erdaldun ote zen? Aia
lozorroan zirauten euskaldunak ote
ziren, guretzat eredu ziren persona
asko eta asko?

Euskaldunik ba zen noski, baino
zein? Goizero esnezale lotsatia?
Bai, hara gure itxurako norbait az-
kenean! Hori etxek izan behar, bes-
tela... Hala ere, jazeraz eta hiz-
keraz larriak baziren hor nonbait;
baino gazteak, baserritar neska
gazteak? Bai zera! ederkiki mintza-
tzen zuten haiek erdera. Euskera
zatak eta marmitta zenbat eta iz-
kutuago hobe!

Hortaz, nor zen euskaldun ga-

raitsu hartan? Euskaldun euskal-
dun, ez nuke asmatuko esaten.
Gainera hori nondik eta nork be-
girtzen duen ere asko esan nahi
du. Baina objetibuki? Ezin esan,
gaur bertan ez bait da erraz as-
matzen.

Agian, zenbait guraso ahalgindu-
ko zen hizkuntza alorrean nahiz
sentimenduak pizten, baino sendi
giroan soilki, eta denok dakigu gu-
re haroko sendi bizitzak ez duela
joan den mendean hainbateko era-
gin eta kemenik, alegia, ez duela
gure izaera eta nortasuna orduan
haina moldatzen eta taxutzen.

Beraz, ez da ene asmoa inolako
talde jakinen bat, nola baserrita-
rrak hala kaletar euskaldunak epai-
tzea, edo beren euskaltasun gabe-
zia maxiatzea. Ez eta ere noski
inguruko herrietatik honeratu diren
euskaldunak zuritzea. Ausarkeria li-
tzake. Gainera guzti hau ezin dai-
teke esplika orduko egoera politi-
koa kontuan izan gabe.

HERRI GIROA GAUR

Dena den, gaur egungo giroak
ez du ordukoaren antz handirik,
axalez behintzat.

Halako euskaltasun gogo bat be-
zala soma daiteke egungo Beasai-
nen. Lehen galbidean zeuden ba-
lore anitz berpizteko grinaz bezala
dabil Beasaingo zenbait talde. Gaz-
teak bezala guraso direnak, langi-
leak ez ezik ikasle eta nekazariak.

GAZTERIA

Euskalerri guztian bezala, hemen
ere hau dugu talderik bikain eta
burrukariena. Honek ekiten dio be-
netan lanari. Honen baitan dago
beraz, gure biharko izana eta gaur-
ko lana. Baino, zer egiten du, zen-
bateko saila dugu eta zer-nolako
helburuak ditu gaztedi aintzindari
honek?

Laburki bederen, aipa ditzadan:
Jaialdi eta kultura saioen anto-
laketa. Denok oroi zeinen ospaki-
zun gogoangarriak ezagutu ahal di-
tugun azken urte honetan: Gabo-
netan, herriko festetan eta abar...
Zenbat gaztek lan dagiten holako-
ten? Ez da erraza doi-doi asmatzen,
baino 100-dik gora ziharduten az-
keneko Jakintza Astea antolatzen.

Ikastolako haurren zaintza eta
ibilalditarako ere gaztea dugu era-
gile eta langile. Dantza talde eta
txistulari alorrean ere, ez litzake
ezer eginen gazterik gabe. Euske-
rako gau-ikastaldiak behar direla?
Hor ere gaztea dugu besterik
ezean, bai erdaldunak euskaldun-
tzen baita euskaldunak alfabetat-
zen. Honela bada, bere akats eta
guzti baino gazteria guztion eredu
jar daiteke.

Eta zer helburu lortu nahi du
honekin gazterik? Beharbada, le-
hen gutxietsi eta zenpatuta zeuden
Herri baloreak goraldu eta herria
euskaldunagotu? Denak ezik ge-
hientsuenak behintzat holako zer-
baiten atzetik debiltzala dirudi.

Baino ez ote daiteke berrizale-
keria edo moda hutsa gaurko joera
hau dena? Ezin daiteke gazteri guz-
tia zaku berean sar hau erantzut-
terakoan. Zeren, asko bait du mo-
dak gazteen burubidea moldatzen.
Dena den, arrazoibetio batzuek
biatzen saiatuko da bat baino ge-
hiago eta...

GURASOARTEA

Ezin daiteke gazteria hainbat era-
tutako taldetzat har. Beren eginki-
zunak aitzaki; askok ez du ezer
jakin nahi. Beste askoren euskaltas-
una, ikastolara haurra bidaltzeare-
kin beteta dago.

Sail honetan badago zer-esanik

franko. Bata, askotxok modatzat
hartu dutela euskara eta horreta-
rako ikastola beste erakunderik ez
dagoenez, hara bidaltzera oso gau-
za polita irizten dutela. Hauen abu-
ruz, hizkuntza alorak ez du he-
zierako beste eginkizunekin zer iku-
si handirik. Hauentzat esan nahi
guti du metodo berrien eraginak.
Beste eskolen batetan euskara ira-
katsiko balitz, eta agian ikastolan
baino merkeago, hara lihoazke bu-
ruz. Gainera, hizkuntza alorrean ze-
haro ideia atzeratuak daduzkate:
Haurrak «arkatza» esan duela eta
hor doaz besterik gabe pozaren
pozez. Behin bitartean erderakadak
betetako esakerak nagusitzen dira
etxetako sukaldetan, heurak ere
halako «euskerranto» trakets baten
mintzaz bihurtuz. Areago, beste
askorentzat haur hizkuntza besterik
ez da euskara, eta baldin zakurrik
balute zakurrizkuntza. Senar-emazte
eta larri arteko gauza «serioak»
espainolez adierazi ohi dituzte.

Bestalde, ba da erligioaz tutik
ez dakien guraso asko —baina bai
bere ustez—, eta Gurutze Santu-
aren ez dakiela edo beste halako
otoitz ikasi gabe daudela eta, ikas-
tola, Euskal hezibiderako dugun
erakunde bakar umezurtza, goitik
behera hausteko zorian jartzen du-
tenak. Batzuek zerbait entzun du-
tela besteek zerbait ezarri, azke-
nean, ikastola ateo dela. Eta ho-
rela oharkabean gaur, susmo txar-
riez bihar, dena porrokatzeko arrix-
kuan jarrit, sekulan ezeztatu ez
den kristaubidea ez dela ematen
barra-barra esanez. Ez dakite kal-
tea eginez gero osabidea zaila dela.

Gutxi dira beraz, gaurko euskal
arazoetan esku-hartzen duten gu-
rasoak.

ERAKUNDEAK

Nabarmena dugu oraindik ere,
gure herri honetako erakundeek
lehenatasun guti demaiotela euskal
kulturarean arazoari. Ez dira jabe-
tzen, bere kultura horretaz baliat-
turik euskal gizona izan dela his-
toriaren egile, beraz gizona eta ha-
ren kultura behar du zaindu eta
eragin; haren serbitzurako bait
daude.

Ba dirudi faboretan ari direla
euskal ekintzen bat eratzeke zen-
bait laguntza eskatzen zaizenean.
Eta ez dira ohartzen gauzarik erra-
zuna dela haiel eskatzen zaizena,
Beraz, erakundeak ez ditugu gaur
gure euskal giroaren eragile eta
arduratzaile, askotan ez eta ere
laguntzaile.

Ikastola salbu, oso guti libra dai-
tezke epai zorrotz batetatik.

Adibidez, zer egiten du, nola bi-
hurtzen du produkzioko erakunde
batek (edozein lantegik) euskera-
rengatik jasotzen duen obaria? Ja-
kina da langile multzo handi batek
euskera hitzegiten duela bere la-
neko harremanetan, beraz euske-
ra, beste herri aldetan heurera be-
zala, produkzioko indar bat dugu.
tresna bat dugu. Zeinek erosi edo
zaintzen du lanerako hain beha-
rrezko dugun tresna hau?

Lehen esan bezala oso erakunde
gutxi iragan ahal luke, galbaia ho-
nen sare hestu honetatik.

Amaitzeko beste zerbait nahi
dut argi utzi, alegia, gaur bizi du-
gun Beasain, orain 10-15-urtekoa
baino euskaldunago ageri bazaigu,
eta benetan itxuraz bezala izatez
aurrera jarrai dezan nahi badugu.
Orainartekoa lortzeko, lan astun as-
ko egin dela nonbait eta asko ge-
ratzen zaigula gaur legokigukean
mailan egoteko Beraz atzerapena
aurrera ekinda deusezten bada, ba-
dugu zer eginik. Ez gaude senti-
mentuzko lotan murgiltzeko. Gu-
txiago, ipuietako jainkotxoetan si-
nesteko.

JON TOLOSA

BEASAIN

Beasaingo Industriaren Kondaira Laburra

Erdi Haroko olak izan ziren Beasaingo Industriaren aintzindariak.
Sonatuak ziren Iarza-koak. Astekari honen orritan ere aipatu zituen
Anes Lazkaukok. Hala ere, joan zen mendea dugu, gaur egun eza-
gutzen dugun industriari hasera eman ziona. Olak egondako zenbait
lekutan, errota egin zituzten, baina, hala ere XIX-gn. mendearan
erdian, 2 ola ba zen inguru hauetan: bata, Iurren, Olaberriako Iurre-
tan Goitia Etxeak erabiltzen zuena eta bestea Iarzan, Usabiaga sen-
diak zerabilena. Hauek, «katalanen sutegia» deituriko sistema erabi-
tzen zuten.

Honela bada, 1858-gn. urtean Madrildik Irunako trenbidea egiten
hasi ziren eta hamar urtetan lehenengo lanak amaitu ere bai, nahiz
eta gero 1875-etik 1885-era atzera berritu eta egokitu. Gertakizun honek,
zeharo indartu zuen industria. Horrela, 1860-an «Fundición de San
Martín de Olaz» sortu zen Urbieta deritzan tokian (Oria eta Agaun-
tza ibaien elkartzean) eta Goitia, Usabiaga eta Arana izan ziren sor-
tzaile. Zerain, Mutillo eta Bizkaiko meatzetatik ateratako meaz baliat-
zen ziren. «Reverbero» izeneko labe batzuk zituen eta «pudelado» izen-
eko eraz baliatzeak ere bai. Zafategia edo laminazioa ere jarri
zuten. 1862-an beste labe bat jarri zuten eta 1865-ean beste bat.

1878-an, «Caldería Guipuzcoana» izena hartu zuen. Bereala ordea,
«Fábrica de Hierros Goitia y Compañía» eta txapa eta hojalata egiten
hasi, honerako zeharo berriak ziren gaiak agian. Egur-ikatzeko 2 labe
handi, sutegi eta zafategia zituen. 1885-ean, bilbotar Federico Etxe-
berria-ri eman zioten «La Iberia» Sestaon sortua zuenez. Orduan, joan
zen zenbait beasaindar Sestaora eta Amiano, Garmendia, Kortadi, Mu-
jika, Aiestaran, Iturrozpe, Bidarte, Imaz eta beste abizen batzuk, guar
ere ba diraute oraindik alderdi hartan.

1892-an, «La Maquinista Guipuzcoana» sortu zen leku berean, nahiz
eta «Goitiatarren» ondorengoak izan buru. Lantegietarako makinak,
Baporekoak, uretarako turtuki edotikinoek (turbinak), irin-errotak eta
abar... egiten ziren. Gipuzkoako Lehenengo altzairutegia ere hementxe
jarri zen.

Handik 8 urtetara, 1901-ean alegia, Bizkaiko eta Asturiasko beste
enpresa batekin batu bide zen eta bere lantegiak, Gijón, Linares,
Zorroza, Madrid eta Beasainen zituen. Horrela, Bizkaiko «Sociedad Es-
pañola de Construcciones Metálicas» lantegiak «La Maquinista Guipuz-
coana» irensten du. Urrengo urtean, 1902-an, zabalkunde eta berritze
handia egin zuen eta Bilboko taldeak, Madrildar talde bati saldu zion.
Orduan «Fábrica de vagones de Beasain» izena hartu zuen eta Eus-
kalerrian ez-ezik, munduan ere, oso ezaguna egin zen izen hau. Hemen
egindako lehenengo bagoia, 1905-eko maiatzaren 13-an emana izan zen.
Handik 2 urtetara 1.000 eginak ziren eta 3-ra 2.000.

1925-ean, «Compañía Auxiliar de Ferrocarriles» izena hartu zuen.
1932-an zeharo berritu zuten eta gaur ere ikus liteke orduko zenbait
zanpagailu. Harrez gero, beste berritze eta hazitze bat izan zuen 1954-56
inguruan eta izena berriz, aldatu berria du gure CAF ezagunak; orain
«Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles» deritza.

CAF hau, ez da noski Beasaingo lantegi bakarra, nahiz eta han-
diena izan. Ba dira gehiago ere. Hala ere ordea, 1915-eko geroztikakoak
eta haren babesean sortuak ditugu besteak. Horrela lehenik jarraitzen
diona «Forjas y Fundiciones de Beasain» da baina orain urte batzuk
itxi zen. Ondoren, «Eskisabel eta abarren» aroztegiak sortu ziren. Era
berean, «Indar», «Fundiciones Echevarría S.A.», «La Industrial Ferre-
tera», «Construcciones Azpeitia», «Fundiciones del Estanda, S.A.», «Ur-
bi», «Poyam» eta beste hainbat eta hainbat lantegi. Industria mota
honetatik at ere, ba da Kimika, Larutegi eta abar, nahiz eta gehienak
1936-eko geroztikakoak izan.

ANDONI SARRIEGI

Uribe - Etxebarria

LIBURUTEGIA TA OFIZINATARAKOAK
IRARKOLA - INDUSTRIA KARTOIGINTZA

Urrutizkiñak: Lantegikoa 89 10 10
Etxekoa 89 12 85

— BEASAIN —

MIRENTXU

LIBURUTEGIA
TEXTO LIBURUAK
IKASTOLETAKO GAIK
OFIZINETAKOAK
ESKU-ERAKUTSITARAKOAK

Kale Nagusia, 1

Urrutizkiña: 88 14 57

— BEASAIN —

Azpeitia Anaiak, S. A.

MAKINAK LAN-TRESNAK
MONORAIL «AZPEITI»-REN EGILLEAK
GARABI - ZUBI TA TXIRRINTOLTZA, TA ABAR
Urrutizkiñak: 89 17 65 ta 89 11 71

— BEASAIN —

CRISTY

Korseteria eta umentzako salgaiak

Kale Nagusia, 26

Urrut. 89 18 56

— BEASAIN —

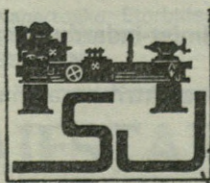
Luis Mendizabal

Etterako elektro makinak

Kale Nagusia, 33

Urrutizkiña: 89 10 27

— BEASAIN —

SUMINISTROS

JELASA

MAKINAK LAN-TRESNAK
Makiña-klixeak ateratzekoak

Avda. Navarra, 45

Urrut.: 891063 y 891855

— BEASAIN —

Karmele Aranburu

ILLE - APAINKETA

Illea edertu ta zaitzeko era bereziak

Kale Nagusian

Urrutizkiña: 89 10 61

— BEASAIN —

«LOINAZ»

GARBI - ETXEA

Zure jantziak beti berri ta txukun eduki nai ba-dituzu, auxe gogoan artu:

SUPERLIMPIEZA
«LOINAZ»

Kale Nagusiko 34'garrenean

Urrutizkiña: 89 14 66

— BEASAIN —

Amaya

ERREDIZAK - (MUEBLEAK)

Saltoki aukerakoa

—oOo—

San Ignazio kalean, 2'garrenean

Urrutizkiña: 88 11 75

— BEASAIN —

FAUSTINO Aramburu'ren Oiñetakoak LOTTUSSE

Mayor, 10

Urrutizkiña: 89 10 03

— BEASAIN —

Juan Iraola

GOZOTEGI ta OPILGINTZA

Iturriotz Kaleko 3'garrenean

Urrutizkiña: 89 10 41

— BEASAIN —

TOMAXI

EMAKUMEEN ILLE-APAINKETA
(Tomaxi Sarriegi)

Esteban Lasa, 4-pral.

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 15 89

Gorrotxegi'tar LUKAS

OPIL GOZOAK — IZOZKINDEGIA

Kale Nagusia, 18

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 16 65

BANCO DE SAN SEBASTIAN

BANCO HISPANO AMERICANOREKIN FEDERATUA
Etxe Nagusia: España-ko Etorbidea, 19 - Donostia
Etxe Ordezkoak: Gran Via, 26 - Bilbao

BEASAIN - KALE NAGUSIA, 12 - Urrut.: 891763

Amarako Auzoan: Sancho el Sabio Etorb. 31-33
Amarako Auzoan (Anoeta) Isabel II Etorb., 15
Antiguo Auzoan: Matia, 58
Azkuene-Trintxerpe Auzoan: Azkuene, 3
Egia Auzoan: Egia, 3
Gros Auzoan: Primo de Rivera, 19

EGOKI ERREKIAK

Txuletak, Saietsak, Arkumeak eta abar...

San Ignacio, 15

— BEASAIN —

Urrut.: 89 14 37

«ALFA» JOSTEKO MAKINAK

Era guztietako erzak eta ariak,
eta Mendelak josteko
makina automatikoak.

Salmentak eskuan ordainduak eta epeetan.

Ordezkarria: Jabier Aldabe

Kale Nagusia, 31

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 12 16

LAN - KUTXA ERRIKOIA

(Caja Laboral Popular)

Diru-Aurrerapen Alkartasuna

—52 lan-gela Gipuzkoa'n—

Zuretzako dauzkagu:

ELKARTASUN - LAGUNTZAK

KORRITURIK ONENAK

ILLEROKO SARIAK - AURRELARIAK ARTUEMANA

DIRU-BURUZPIDETAN

San Ignazio kalean

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 18 17

Eustasio Aiestaran

Etxegintza gaien salmenta
Esku-erakutsietarako sal-gaiak

Kale Nagusia, 3

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 13 99

ANDRES OLANO

ARAGITEGIA ETA TXERRIKIAK

GALKADURAK — GAZTAK — GURINAK

Santa Maria, 3

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 17 78

«TURSA»

Automobilentzat argi-indarra

Naparroako Etorbidea, 35

— BEASAIN —

Urrut.: 891072 - 891339

GURIDI

DROGATEGIA — USAIGOZOTEGIA

Bereziki kosmetiko gaiak, eta era guztietako droga gaiak
Kale Nagusia, 18

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 15 07

USURBE PAPERTEGIA

BILTZEKO PAPERAK: KRAFT, ZELULOSAK, PIKEDUNAK
ETA ABAR...

Avda. Navarra, 39

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 10 17

Urialde-Jantziak

GIZON ETA EMAKUMEENTZAT SOINEKORIK POLITENAK,
ONENAK ETA BERRIENAK

Kale Nagusiko 25'garrenean

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 12 54

Jose Iraola

GOZOTEGIA TA BONBOITEGIA

Kale Nagusiko 32'garrenean

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 12 09

Juan Jaureguiren

JOSKINTZA

CINE AURREAN

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 16 07

Goenaga Gestoriak

Ian auk artzen ditu: pasaporteak, matrikulatzeak, jabe-aldaketak,
agiri-mota guziak, berrazterpenak, adierazpenka, baimenak, baiturak,
gizarte-asegurua, zerga-arazoak...

Urrutizkiña: 89 16 23

— BEASAIN —

EZKIAGA

IRARKOLA

Urrutizkiña: 89 10 67

— BEASAIN —

“INDAR”

Tximist-indardun makiñak

Jirabirako elektrika-makiña guzitarikoak

Avda. Navarra, 45

— BEASAIN —

Urrutizkiña: 89 17 30

BEASAIN

— BEASAIN —

— BEASAIN —

ALOTZA

Bestalde, urteoroko Lehenen Jau-nartzeak irixtean, erdal taldeek, 9.30-tako mezatan izaten dute eliz-

Honeraino, gaurko egoera nere ustetan. Etorkizuna? Auskalo. Baina gauzak dauden-daudenean jarraituz gero, bildur naiz, urte gutxi barru, euskerazko meza eta elizkizun, egitura eta antolamendu jator eta abarren eske arituko denik, ez ote den izanen. Orduan alferrikako litzake parrokia berria, berdin zaharra ere. Ez dedila heldu egun hori! Baina benetan nahi badugu ez heltzea, gaurtik hartu behar ditugu behar diren neurriak. Elizara joaten direnetatik gehienak euskaldunak diren hauzoetan, froga bezala, elizkizunak erderaz jartzen baditugu, jendearen axolagabeke-riari haize ematen diogu eta gaur axolagabe hizkuntzan dena, bihar edozertan izanen da. Eta Euskalerrian ez Euskera mintzatzen den lekuan, froga bezala, erderaz hasten denak, ez beza inoiz ere esan euskaltzalea denik!

Andoni Sarriegi

LEGORRETA

ESNAL'EN

Muebles ETXEA

Era guztikoak, onak eta merkeak
Estazio parean

— LEGORRETA —

EUZKALDUNA LANTEGIAK

Era guztietako konponketak
Mekanikoak, txapa-jarleak eta pintatzailleak

Bide Nagusian

Urrutizkiña: 41

— LEGORRETA —

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

ATEA OPARIAK

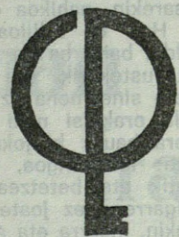
JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkiña: 425700

DONOSTIA

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AUERRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin oheak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak
eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi
Oñati
Ormaiztegi
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San
Errederi
Billabona
Gazteiz

Pedro

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Emari
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostian-

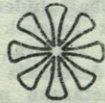
Ermua
Eskoriza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

LEGORRETA

autoservizioa

Eta guztietako jan-edan gaiak

Kale Nagusia
— LEGORRETA —

SANTOS GARAJEA

Automobilien konponketak
«ZURICH» Seguruean Ordezkaría

Bide Nagusia

Urrutizkiña: 16

— LEGORRETA —

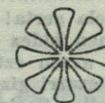
BAR GUADALUPE

JANTOKIA

— LEGORRETA —

BODEGA ZUNZUNEGI

JAN-EDATEKO DENDA

Gauadalupe Auzoa

— LEGORRETA —

Iturrioz Eungintzak

Giznontzat eta gaztetxoentzako

era guztietako jantziak

•LAGA• Lehor-garbiketaren

Ordezkaría

Kale Nagusia, 19-bis

— LEGORRETA —

Maria Kristina

Goikoetxea

Mertzeria - Aurrentzat jantziak

Zapategia

Kale Nagusia, 7

— LEGORRETA —

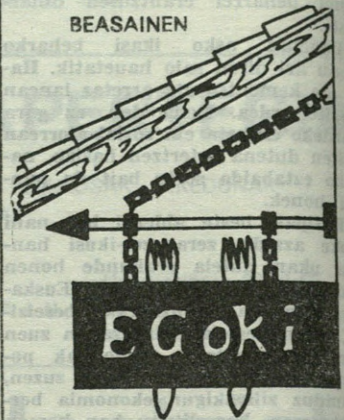
OTAEGI PATXI

OTARGILLEA

Kale Nagusia

— LEGORRETA —

ARAGI ERREAK
BEASAINEN

ZURE ETXEAN

— Bisigu, legaza...
— Arkume, antxume eta abar...
— Txekor eta idi-txuletak.

S. Ignacio, 15

Urrutizkiña: 89 14 37

— BEASAIN —

BOUTIQUE

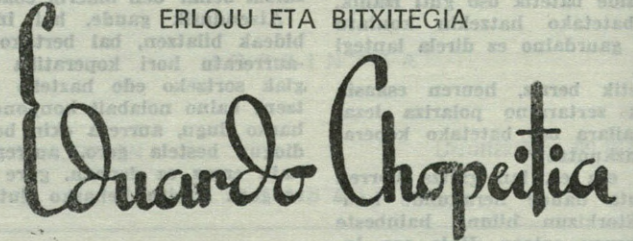

31 Agosto, 5

DONOSTIA

Urrutizkiña: 41 78 15

ERLOJU ETA BITXITEGIA

OTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera
Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

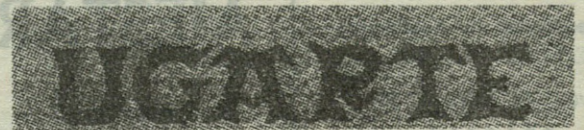
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbieta, 66

DONOSTIA

EUSKAL - ETXEKOANDREAREN GORATZARREA

Maiz igaro izan naiz LEGORRE-TA'tik, bai errege-bidez eta bai trenez. Baiña bein ere ez naiz bertan jetxi ta erria patxaran ezagutzen izan. Inguruko erriak ezagutegia, Alegi ta inguru goxoa.

Ala ere, beti Gipuzkoako alderdirik argienetakoa dala iruditu izan zait. Erreka, zubiak eta bidea jaten nualarik, ames egiten det, etxe aien barruetako bizitza.

Euskalerri-uts, oraintsu arte. Gal-tzen ari zaigu lengo etxetako giroa ta jatortasuna, kanpokoan ujola onekin. Ta etxe oietan ezer aipagaririk bada, benetan aipagarri ta gorlagarri, etxe oietako ETXEKO-ANDREA.

Gure emakumeei zenbat zor ez-tiogu gizakumeok! Gizonok or goaz noiznai etxetik kanpora... Lagunarte pixka bat bear degu-ta... Lane-tik irten da txurrutadtxoa egitera lagunekin... Ango-emengo jaiak di-rala-ta, emakumeak sutondoan, be-rotan erretzen eta egosten. Gizo-na... erriko pestak dirala-ta, txiki-teo luzetan lagunekin, orduak al-perrik galtzen.

Bitartean, gure emakumeok, su-aurrean, arraska-aurrean, puntogi-ñan edo-ta gantxillu-lanetan etxe-zokoan bakarrik... Eta oraindik zor bat eta au aundia, ordaintzekotan diegu, gure Euskalerri jorratu on-tako ETXEKOANDREEI: Oroitarri ikusgarriena, alegia ta ongi me-rezia dutena. Eta nere burutapen au nere gogoan mamitzen zaidala, or noa trenetik, LEGORRETA'ko etxeel begira; ta angio eguadiko jaia: BAZKARIA ames egiten. Eta nola dakiten gure emakume lan-petuok, etxeko giroa zeru biurtzen eguadiko giro pozgarrian!

—oOo—

Geitxo ari naizela, uste al-dezu, irakurle? Zaude, zaude!... Etxean dezun emakume gaixo ori, gaixo-tzea, edo-ta okerrago oraindik, gal-tzea gertatzen ba-zaizu, ikusiko de-zu nolatan ankaz gora dijoakizun etxe osoa. Zuk uste, zerori ziñala etxeko pillare.

Leku onean! Etxeko eustarri ta zimendu, emakume ixil uraxe zan. Arek utsegin dizu, ta joan da zure gizontasuna ta zure etxeko jira guzia! Ta zu zoratzeko zorian jar-tzen zaitu egoera nastu batek. Ai, orduan, zenbat emango zenduken, gaixotu zaizun giza-alaba ura sen-datzearren!

—oOo—

Baiña zer ari naiz nere buruz berriketan? Or eztegu, ba, Liburu Santuetan, etxeakoandreaen gorat-zarrerik ederrena? Bai orixe! Ikus bestela, ORIXE aundiaren MEZA-BEZPERETAN, 790'garren orrialdean JAKITURIZKO liburitik artutako irakurraldia:

«Etxekoandre pizkorra nork arkitu? Urrutiko mundu-baztarreko gauza baiño baliotsuagoa da. Senarrak

argan du lasapide, ta ez du guda-ondakin bearrik... Saiatu da bere lanean, eta ona derizkio; gauze argia ez du itzaltzen. Lan gogorrari ere ekin dio, ta beatzetan ardatza artu du... Etxean ez du otzaren, naiz elurraren bildurrik. Etxeko gu-ziak bi jantzi-aldiz jantziak baititu... Semeak jaikita, doatsu aitortu dute: gizonak ere goretsi du... Zoramena lilluragarri da ta edertasuna alper. Jaunaren bildur dan etxeakoandrea, ura bai goretsia!...»

—oOo—

Zer geiago esan dezaket gure emakume saiatuen gorapenez? Nik

Etxaniz'tar Nemesio

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIAK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkila: 41 20 65

DONOSTIA

AIZARNA

Gaztediaren eguna

1.972'go Maiatzaren 7'an

GOIZEAN:

Ezkillak eta su-ziriak goizean goizik.

9,30'tan: Txirrindularien irtera Aizarna'ko Enparan-tzatik.

11'tan: MEZA NAGUSIA.

12'tan: Txirrindularien sarrera Aizarna'ko Enparan-tzara eta ibilliaren bukaera.

1'tan: SARI-BANATZEA.

Ondoren Bertsolariak: Uztapide gaztea eta Nar-baiza.

ARRATSALDEAN:

5'tan: Aizkolariak:

Xaka 2'gna eta Aixtain batetik
Ezenarro eta Alabiar bestetik.

Ondoren, ENDAÑETA, indarsuetan indartsuena, arri jasotzen: 200 kiloko arria jolasean astintzen.

Bertsolariak beren bigarren saioan.

7,30'tan: Euskel-Erromeria.

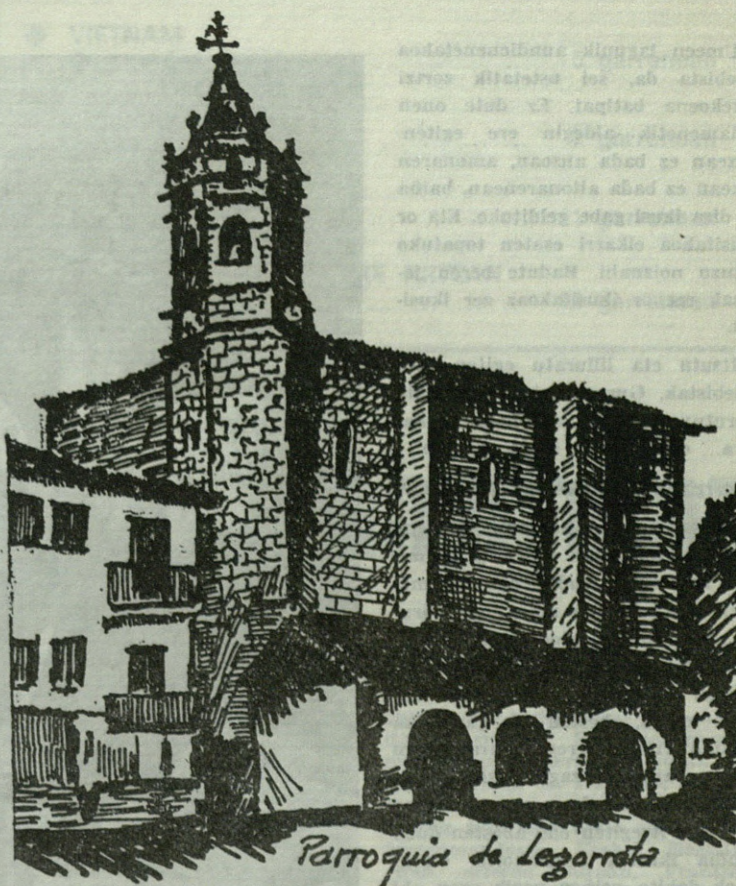
SAKABI eta EGAÑAZPI soñuz eta kantuz.

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— I R U N —

LEGORRETA

Parroquia de Legorreta

LEGORRETAKO GAZTEAK LEHOR

Ez dugu gure aldizkari hontan gazteen lanik argitatzetik izan. Lehengo urtean ere gure lankide Elustondo soziologilariak eman behar izan zituen horko berriak. Sozial arloa aztertu zuen: irakaskintza, ikasketak, talde sozio-profesionalak eta etxe bizitzak.

Honela amaitzen zuen bere lantxoa: "Orain danontzako ga-rantzitsuena azterketa sakon bat egitea da. Baiña ez gaitzela hortan bakarrik gelditu. Eldu egin behar diogu lanari. Neurri aundi batean gure etorkizunaz ari gera jokatzeko. Urak alde egin-dakoan, alferrik da presa egiten astea!"

Bertako gazteetara jo dugu aurtun. Bertakoak baiño hobeto iñork ez daki herriaren berri. Gazteak ibilli ohi dira saltsa guz-tietan sartuta. Gazteak badakite ausardiz beterik herriko gora-beherak jorratzen.

Itxaropen horrekin jo genduen hoiengana. Baiña ez zenden gurekin lan egiteko. Entzun ondo marxistak eta sinesgabeak gerala esanaz zabiltzatenok. Entzun au maxismoaren aldeko za-balkundea egiten ari geraldako auzitegira otsegiten diguzutenok. Entzun, arren, entzun: "Ez omen dijoaz zaharrentzat egiten du-gun aldizkari klerikal eta atzerakoi hontan idaztea".

Penagarria da zuekin zerbait egurastea pentsatzen genduen eta. Zuekin zahar-usai eta apaiz-kutsu guztia kentzea uste gen-duen baiña ezin. Ezezkoa jaso dugu.

Dena den jarrai aurrera. Heldu bizi-bizi irakaskintza, lan-gille eta herri arazo guziei. Ez dio ajolarik idatzi edo ez idatzi. Lehen ere idatzi eta hitzegin gehiegi egiten ditugu. Zuek heldu ekintzari, lanari, burrukari, iraultza sakonari...

Iñoiz idazteko tentazioa izango bazendukete ateak zabalik ar-kituko dituzute. Zuen irtitzi, jokabide eta lanen berri eman nahi baduzue hona hemen zuen aldizkaria.

Eta barkatu; aurtengoz zaharrak eta zaharrentzat egindako horriaz baliatu beharko duzue. Ez da gure errua izan. Denen-tzat dauzka irekiak bere ateak Z.A.-ak. Jai alaiak igaro ditzazu-tela.

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

UMEAK ETA TELEBISIOA

Umeen lagunak aundienetakoa telebista da, sei ustetatik zortzi artekoena batipat. Ez dute onen aldamenetik aldegin ere egiten. Etxean ez bada auzoan, amonaren etxean ez bada aitonarenean, baiña ez dira ikusi gabe geldituko. Eta or ikusitakoa elkarri esaten topatuko dituzu noiznahi. Badute beren jolasak ere or ikusitakoaz zer ikusirik.

Itsutu eta lilluratu egiten ditu telebistak. Guraso askok ezin dute burutu: ez jatera, ez ohera, ez kaler... ezin dituzte inora eraman.

Zergatik orrenbesteko itsumena?

Aukera-maukerako munduan sartzen du telebistak umea, jakin-miñez, ikusmiñez, irudimenez eta amets bezala dagoen umea, ango irudi eta gertaeren bidez. Bestalde telebistako irudia ez da irudi illa, isilla: irudi bizia da, izketan dakian irudia, abesten edo garraia dakian irudia. Orregatik irakurtzen duena baiño errazago artzen du an ikusitakoa. Ez dago umea arretaz jartzeko itzegiten edo abesten duen irudia ikustea bezalakorik. Gurasok dakite, zeinen pozik egon ohi diran beren umeak ipuinak entzuten edo marrazkiak ikusten.

Zer gauza errazagorik telebista piztea baiño? Argi-ındarraren giltzari eragitea nahikoa. Edozein umek daki. Besterik gabe irudi bizi-bizirik begien aurrean dituzu. Zenbat ordu gal arazten dizkien bai aundiei eta bai txikiei erosi berrian, esate baterako. Botatzen duen guztia ikusi nahi.

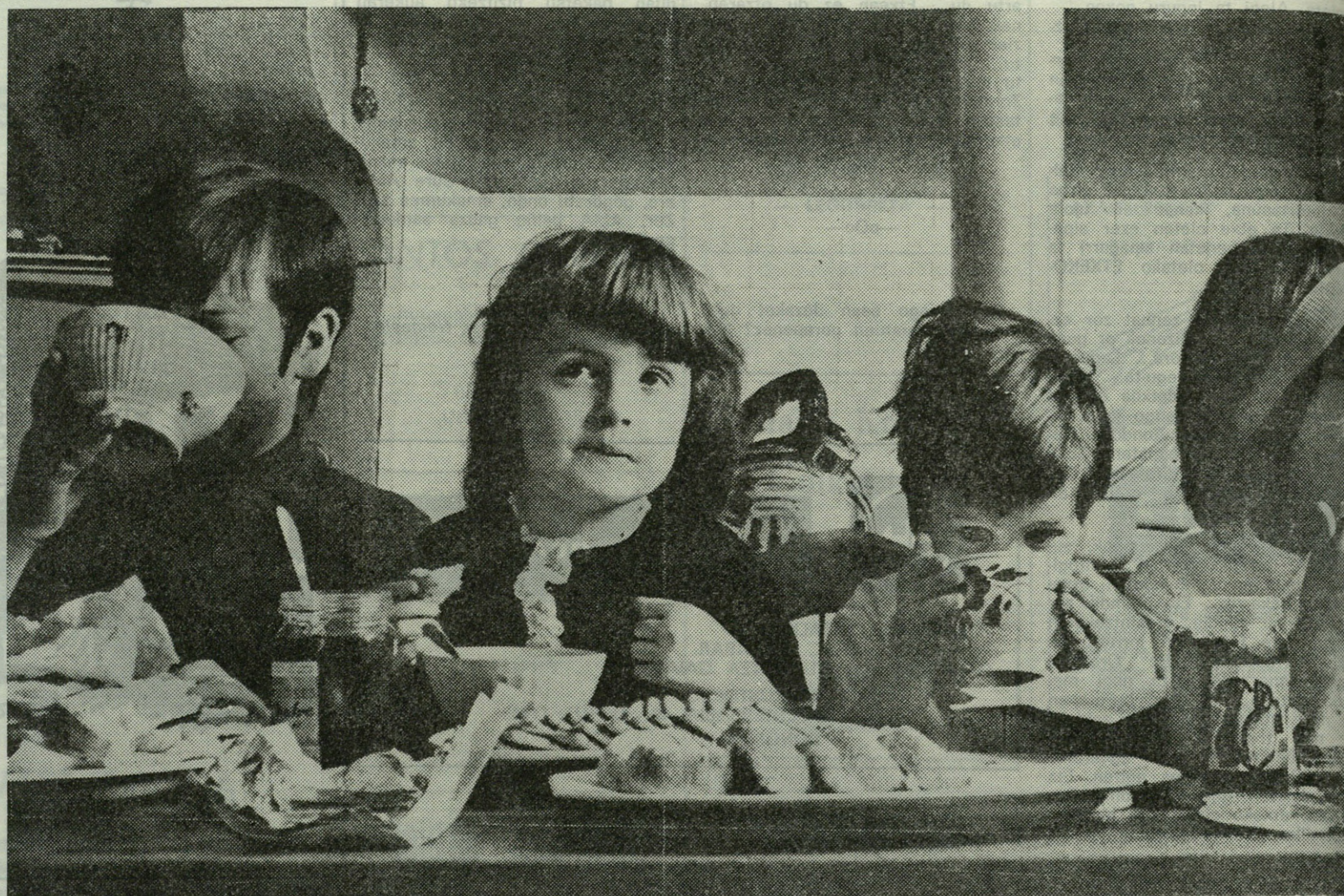
IRUDIAK MENDEAN ARTZEN DU AURRA

Ez dezakete orko gertaeren aririk ar iru urte arteko aurrek. Abian dijoan trenaren gurrupillak bezala igarotzen zaizkio irudi guztiak begien aurrean. Eta orrek larritu egiten du. Eta larri ori aunditu egiten dio irudia ikusteaz batera ots eta zaratak entzuten dituenen. Izenik ez duen okerra da aur txikia telebistaren aurrean bakarrik uztea.

Iru urtetik aurrera asi ditzake jabetzen. Dadaki izketan, asi da gauzetaz ohartzen, gertaeren aia lotzen. Alaz guziz ere irudiak geldiro ibilli behar dute eta itzak poliki eta garbi esan.

Esku artean daukatena utzi eta telebistari begira jartzen dira piztu orduko eta ez dute onen ondolik aldegitzen. Irudiak zeharo bereganatzen ditu. Saio bat amaitu eta urrengoaren zai gelditzen dira, dena dela.

Zaldarika eta ostikoka ibilli ohi dira amak itzaltzen dienean Ala gertatu zaie Xabier eta Inakiri ere. Erabat asarre eta zapuztuta gelditu dira. Baiña zaputza igaro ondoren jolasean asi dira biek. Ez aspertzeko zerbait egin beharrean arkitu dira. Etxeak egiteari ekin diote... Bitartean beren irudimena landu dute eta ez aspertzeko bideak sumatu. Lasaigo egonen ziran telebista piztuaren aurrean. Gauza gehiago ikasiko zuten baiña ez zuten ume bizitzarik biziko. Umea bere mundutik ateratzen dute telebistako ipuin eta gertaerek. Beste norbaiten bizitza biziarazten dio telebistak. Eta umeak, osatzeko jolasean eta laisterka ibilli behar du, beste batzuekin lehiaketan...

Irudiak asko erasaten dio umeari. Eta zenbait etxetan, otordu-garaian ere...

Irudiak asko erasaten dio umeari "Pozik egoten naiz urrutikuskini begira, baiña batzutan beldurak aidean egoten naiz" esaten zion Patxi bere amari. Zer gertatuko danaren zalantza eta beldurra, gogorkeria eta eriotzak jarraitzen diete. Zenbat pelikula zakar, zenbat gertaera beldugarri eta gordin ikusten dituzten umeek! Animalien arteko il edo biziko burrukak. Aundiak txikiñ irensten du, orru triste eta amorrutako ortzakada zorrotzen artean. Ez dira ume guztiak berdiñak, batzuk besteak baiño estuagoak eta izuagoak ditugu. Zenbat amets txar gauean; Maiztagarri gertatzen zaizkio gogorkeriazko tresnak: labanak, fletzak, pistolak...

KONTUZ GOGORKERIAZ

Oso barruan sartzen zaizkio munduan gertatu den zenbait gertaera telebistan ikusten badu. Umeak ongi daki ikusten ari dena nonbait gertatzen ari dela, egia dela, berari gertadakiokeela ustetik gutxienean.

Ez zaie nolanahi munduko berriak ikusten utzi behar. Ondoa egon behar du gurasoak, zergatik gertatzen diran eta zer esan nahi duten adierazteko.

Berdin egin behar litzake beste saio guztiekin ere. Ez dio ajola aundiegirik noiz behinka ikusten dituen irudi gogorregatik, egunero bizitzan ere ikusten bait ditu nonahi, baiña asko erasango die etengabe ikusteak. Gurasoak ikusi behar du umeak zer jasan dezakean. Ez da berdiña leoiaren eta otsoaren arteko burruka eta Irlandako kaleetan ikusi dezakean gizonen arteko burruka.

Gertaera gogorrak sarri ikusten baditu, ohitu egiten da, ezkenean

ez diete erasaten, onartu egiten dituzte, gogorkeriara zaletu egiten da. Onela gogorkeriak, indarkeriak eta burrukak bakarrik konpondu ditzakeala emengo arazoak iruditzen zaio.

Eta ez da aski azkenean gaiztoa zigortzea. Ez da ortaz oroitu ere egiten. Gaiztoaren maltzurkeria eta abildadeak bakarrik gogortzen zazkio. Zenbat tranpa egin behar izan duen gaiztoak ihes egiteko. Azkarra eta argia izan da benetan. Ori bakarrik gelditu zaio umeari.

UMEA BEREAZ ERANTZEN DU ASKOTAN

Telebista etxean edukitzea, kanpotar bat etxean edukitzea da. Eta asko maite duen kanpotar bat edukitzea gaitzera. Arrotzak, berriak, arrotzu egin dezake etxekoa.

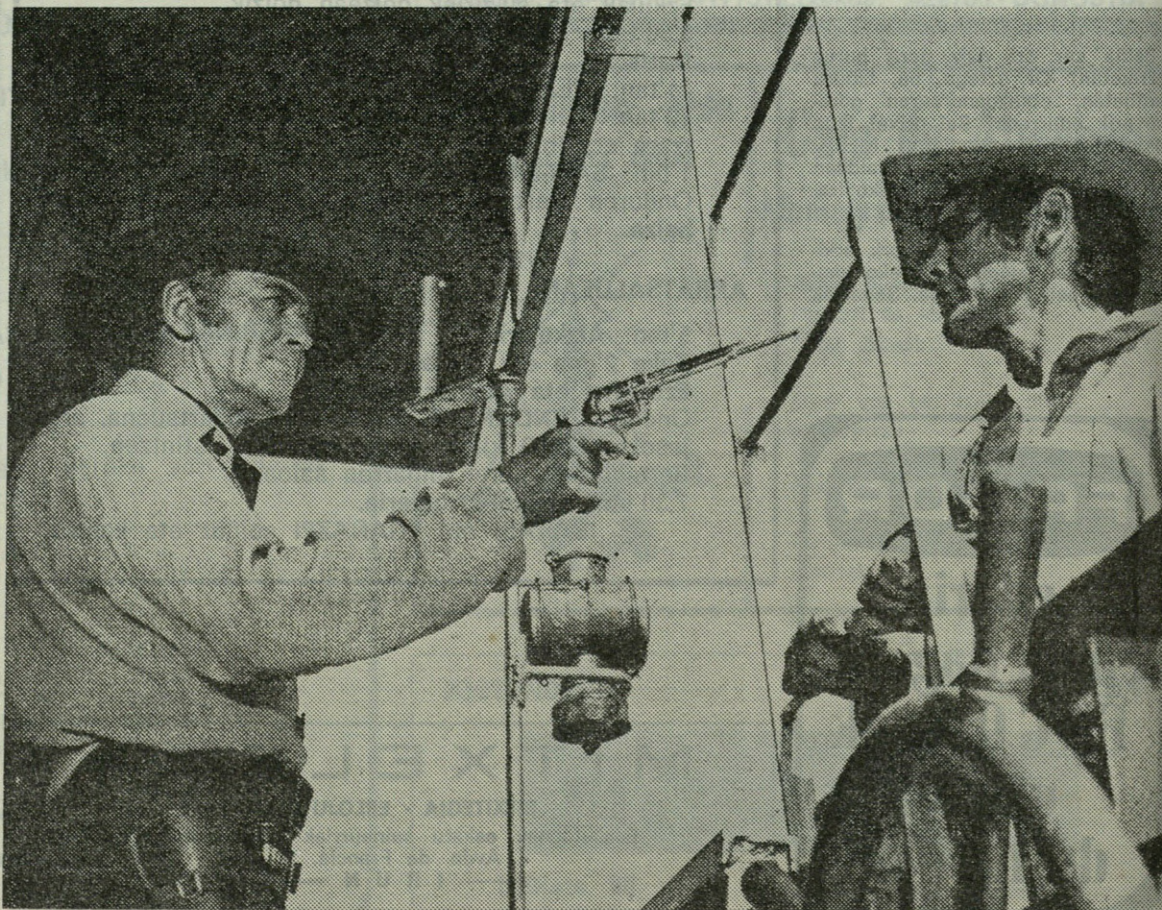
Umea, egin gabeko norbait dugu. Osatu gabeko norbait. Etxeko nortasuna ondo artu gabeko norbait. Etxean daukan telebista arrotz onek arrotzu egin dezake, ustu eta nahastu. Jatorrizkoak ez dituen ohitura, izaera, abesti eta izkuntza ezarri lezaizkioke.

Barruan ondo egosten eta uzartzen ez dituen bi nortasun azten joan dakizkioke. Jatorrizkoa erabat galdu eta arrotza zeharo gallendu dakioke.

Au guztia benetan kaltegarri eta desaginkor luke bere izaeran eta bizitzan.

Baiña alaz guziz ere telebista lagun on bat gerta ditzake, umeari ikustea lagunduz, orduak neurtuz, bereizten erakutsiz, zaituz eta landuz...

LAPATX

Gertaera gogorrak aurrak sarri ikusten baditu, ohitu egiten da.